

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych

Sprawozdanie z działalności
archiwów państwowych
w 2009 r.

Warszawa 2010

Spis treści:

WSTĘP	4
1. ZASÓB ARCHIWALNY	4
1.1. Wielkość zasobu	4
1.2. Opracowanie i ewidencja zasobu.....	5
1.3. Przejmowanie materiałów archiwalnych	5
1.4. Zabezpieczenie zasobu	6
2. KSZTAŁTOWANIE NARODOWEGO ZASOBU ARCHIWALNEGO	8
2.1. Kadry AP i NDAP w zakresie nadzoru archiwalnego	8
2.2. Legislacja w zakresie prawa powszechnie obowiązującego.....	8
2.3. Przepisy metodyczne w zakresie nadzoru archiwalnego	9
2.4. Udział w pracach zespołów, komitetów, komisji o charakterze ogólnopaństwowym	10
2.5. Organy opiniodawcze i doradcze w zakresie nadzoru archiwalnego w ramach jednostek podległych NDAP	10
2.6. Wartościowanie dokumentacji	11
2.6.1. Ustalanie państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne.....	11
2.6.2. Wyrażanie zgody na zniszczenie dokumentacji.....	13
2.6.3 Brakowanie dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych....	14
2.7. Zarządzanie zasobami archiwalnymi poza archiwami państwowymi	15
2.7.1. Kontrole archiwalne.....	15
2.7.2. Zatwierdzanie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych	16
2.7.3. Powierzanie materiałów archiwalnych.....	17
2.7.4. Użyczenie materiałów archiwalnych	18
2.8. Szkolenia, konsultacje, doradztwo	18
3. WYKORZYSTANIE ZASOBU ARCHIWALNEGO	19
3.1. Udostępnianie materiałów archiwalnych.....	19
3.2. Użytkownicy	24
3.3. Kwerendy	26
3.4. Bazy danych	28
3.5. Reprografia.....	29
3.6. Współpraca z innymi placówkami	31
3.7. Działalność edukacyjna i popularyzatorska.....	32
4. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA	37
4.1. Prace organów opiniodawczo-doradczych, działających przy dyrektorach archiwów państwowych oraz udział w pracach centralnych komisji i zespołów międzyarchiwalnych.....	37
4.2. Zebrania naukowe	39
4.3. Udział w konferencjach naukowych	39

4.4. Udział w projektach badawczych.....	39
4.5. Współpraca w zakresie archiwoznawstwa.....	41
4.6. Publikacje pracowników archiwów państwowych.....	43
4.7. Udział we władzach instytucji naukowych i kulturalnych.....	44
4.8. Podnoszenie kwalifikacji kadry w archiwach państwowych.....	44
4.9. Inne przedsięwzięcia naukowe.....	45
5. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.....	46
5.1. Współpraca bilateralna.....	46
5.2. Realizacja programów międzynarodowych.....	48
5.3. Udział w pracach organizacji międzynarodowych.....	50
5.4. Udział w konferencjach międzynarodowych, seminariach archiwalnych, stażach dla archiwistów.....	51
5.5. Współpraca z ośrodkami polonijnymi.....	52
5.6. Uzupełnianie zasobu archiwalnego.....	54
5.7. Wypożyczenia materiałów archiwalnych za granicę.....	55
5.8. Usługi reprograficzne dla instytucji zagranicznych.....	55
6. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA.....	56
6.1. Prace wydawnicze Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.....	56
6.2. Prace wydawnicze archiwów państwowych.....	56
7. PRZECHOWYWANIE DOKUMENTACJI NIEARCHIWALNEJ.....	58
8. KADRY.....	60
8.1. Zatrudnienie.....	60
8.2. Wykształcenie pracowników.....	61
9. FINANSE.....	63
9.1. Dochody budżetowe.....	63
9.2. Wydatki budżetowe.....	63
9.3. Dochody własne.....	64
9.4. Sumy na zlecenie - Przechowalnictwo.....	65
9.5. Gospodarstwa Pomocnicze.....	65
9.6. Inwestycje.....	65

WSTĘP

Archiwa państwowe, podległe Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych, działają na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Sieć archiwów państwowych na koniec 2009 r. tworzyły 3 archiwa o charakterze centralnym: Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych, Narodowe Archiwum Cyfrowe (do 2008 r. pod nazwą: Archiwum Dokumentacji Mechanicznej) oraz 30 archiwów wraz z 48 podległymi im oddziałami zamiejscowymi i 4 ekspozyturami, których właściwość miejscowa ma zasięg regionalny. Ponadto od początku 2005 r. funkcjonuje Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku, obejmujące zasięgiem działania obszar całego państwa.

Urząd Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2009 r. sprawował dr Sławomir Radoń.

1. ZASÓB ARCHIWALNY

1.1. Wielkość zasobu

Stan zasobu archiwalnego, zgromadzonego w archiwach państwowych, w dniu 31 grudnia 2009 r. obejmował ogółem:

- zespołów i zbiorów archiwalnych:	86 458
- jednostek inwentarzowych:	39 088 721
- metrów bieżących:	289 461,24
- dokumentów elektronicznych:	7 859
- plików:	12 664
- GB:	517,68

Porównując rozmiar zasobu archiwalnego ze stanem z 31 grudnia 2008 r., zwiększył się on o 2 156 zespołów i zbiorów archiwalnych i 2 220 533 jednostki o łącznym metrażu 5 876,27 mb. Na rozmiar zasobów archiwalnych, przechowywanych w archiwach państwowych, wpływ miały różne czynniki: przejmowanie materiałów archiwalnych z archiwów zakładowych oraz z innych źródeł (np. dary, zakupy), opracowanie zasobu, dokonywane korekty w ewidencji, a także nieduże ubytki dokumentacji nieposiadającej wartości historycznej.

Ponadto zasób Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku (APDOP), który w całości tworzyła dokumentacja niearchiwalna, mierzył

6 759,89 mb, co stanowiło 628 464 jednostki. W roku sprawozdawczym zwiększył się o 2 378,84 mb (216 405 jednostek). APDOP przyjęło także 8 275,46 mb dokumentacji będącej depozytem innych podmiotów.

1.2. Opracowanie i ewidencja zasobu

W 2009 r. archiwa państwowe kontynuowały opracowanie przechowywanych materiałów archiwalnych. Na koniec roku sprawozdawczego stan zasobu całkowicie opracowanego wyniósł 10 985 527 j. inw. (133 619,63 mb). W ciągu ostatniego roku zakończono przyjęciem przez komisje metodyczne opracowanie 182 753 j. inw. (2 426,68 mb). Inwentaryzacja stanowi jedną z czynności wchodzących w zakres opracowania, polegającą na wykonaniu opisu jednostek archiwalnych i sporządzaniu inwentarza zespołu (zbioru) archiwalnego – w 2009 r. zinwentaryzowano 298 762 j. inw. (3 564,84 mb).

W roku sprawozdawczym ewidencją objętych były 85 554 zespoły (zbiory) archiwalne – 23 130 964 jednostki (283 615,22 mb), co stanowi 59 % ogółu jednostek przechowywanych w archiwach państwowych. Duży spadek w zakresie liczby zewidencjonowanych jednostek w stosunku do 2008 r. (wówczas jako takie określono 83 263 zespoły lub zbiory - 34 622 277 j. inw.) wynika z decyzji Komisji Metodycznej NAC, która stwierdziła, że zespół *Centralna Agencja Fotograficzna*, liczący 12 000 000 jednostek nie spełnia wszystkich warunków koniecznych do uznania go za zewidencjonowany. W 2008 r. jednostki te wliczane były do rozmiaru zasobu zewidencjonowanego. Zatem, nie licząc NAC, w pozostałych archiwach państwowych ewidencją objętych jest 95 % jednostek.

1.3. Przejmowanie materiałów archiwalnych

W 2009 r. archiwa państwowe włączyły do swego zasobu 1 472 zespoły i zbiory archiwalne liczące łącznie 612 560 jednostek (5 343,05 mb). Nabytki te pochodziły w większości z archiwów zakładowych (523 479 - 5 065,97 mb – co stanowi 85 % ogółu nabytych jednostek i 95 % mb). Pozostałe nabytki pozyskane zostały przez archiwa, np. w postaci darów lub w drodze zakupu. W tym miejscu warto wspomnieć o działaniach niektórych archiwów państwowych, skierowanych do społeczności lokalnej, które ukierunkowane były na pozyskanie do swego zasobu materiałów przechowywanych w archiwach domowych osób prywatnych – AP Kalisz, wystąpiło do mieszkańców Kalisza i okolic z prośbą o przekazywanie pamiątek związanych z okresem II wojny światowej w związku z 70. rocznicą wybuchu II wojny światowej i przygotowywaną wystawą on-line, podobna akcja AP Zamość ukierunkowana była na pozyskanie fotografii, ale także innych

dokumentów, dotyczących np. znanych w regionie rodzin. Także AP m. st. Warszawy Oddział w Mławie podjęło akcję społeczną zbierania pamiątek i wspomnień od ostatnich żyjących uczestników wydarzeń wojennych.

Wśród ważniejszych nabytków archiwów państwowych można wymienić ok. 4 500 dokumentów Narodowych Sił Zbrojnych, odnalezionych w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, przekazanych do Archiwum Akt Nowych. Innym szczególnie cennym nabytkiem tego Archiwum był zespół utworzony z akt Zofii i Stefana Korbońskich – działaczy Polskiego Państwa Podziemnego, ostatniego Delegata Rządu RP na Kraj, posła na Sejm Ustawodawczy. Zasób archiwów państwowych w roku sprawozdawczym wzbogacił się również o akta Bydgoskiej Delegatury Najwyższej Izby Kontroli (4 000 j. a., AP Bydgoszcz). Z pewnością interesującym nabytkiem była też spuścizna Tadeusza Solli z lat 1935-1982 – więźnia obozów koncentracyjnych i działacza harcerskiego (AP Leszno), materiały przekazane przez działaczy opozycji demokratycznej na Pomorzu Zachodnim z lat 1970-1990 (AP Szczecin). Z archiwów zakładowych szczecińskie Archiwum nabyło również akta rzemieślników miasta Szczecin (wytworzone po 1945 r.) oraz mikrofilmy dokumentacji technicznej statków budowanych w Stoczni Szczecińskiej SA. Cenne materiały archiwalne, wytworzone przed 1945 r., przekazane zostały do AP Wrocław – było to 9 dokumentów pergaminowych i papierowych, a także pruskie księgi stanu cywilnego.

1.4. Zabezpieczenie zasobu

Zasób archiwów państwowych poddawany jest zabiegom konserwatorskim w celu zapobiegania negatywnemu oddziaływaniu warunków atmosferycznych, biologicznych oraz mechanicznych, a w przypadku wystąpienia uszkodzeń - w celu przywrócenia ich do stanu jak najbardziej zbliżonego do pierwotnego. Archiwa państwowe wykonują te zabiegi w różnym zakresie – zależnie od posiadania pracowni konserwatorskiej oraz od tego, jakim sprzętem dysponują. Archiwa nie posiadające pracowni konserwatorskiej wykonują podstawowe zabiegi z zakresu konserwacji właściwej lub jedynie przedsięwzięcia profilaktyczne i introligatorskie.

Od 1 stycznia 2009 r. Pracownia Masowej Konserwacji Archiwaliów przekazana została z Archiwum Głównego Akt Dawnych do Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej. APDOP zadbało o wyposażenie jej w najnowocześniejszą w archiwach państwowych komorę fumigacyjną, która służy potrzebom APDOP oraz innych archiwów państwowych, korzystają z niej również inne podmioty w ramach zawartych umów komercyjnych. W roku sprawozdawczym APDOP współpracowało z AGAD w zakresie konserwacji wykonywanej przez Pracownię Masowej Konserwacji Archiwaliów – Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów AGAD prowadziło szkolenia dla pracowników APDOP oraz nadzorowało działanie Pracowni.

Materiały archiwalne przechowywane w archiwach państwowych najczęściej poddawane są zabiegom z zakresu konserwacji indywidualnej - często wykonywanymi pracami było czyszczenie mechaniczne, sklejanie przedarcie oraz uzupełnianie ubytków. Masowe zabiegi konserwatorskie (przede wszystkim dezynfekcja w komorze próżniowej, odkwaszanie) w 2009 r. wykonano w stosunku do 3 192,49 mb materiałów archiwalnych.

Pracownicy wszystkich archiwów państwowych podejmują również działania profilaktyczne, aby zapewnić materiałom archiwalnym odpowiednie warunki przechowywania oraz zapobiec ich degradacji i uszkodzeniu. Przedsięwzięcia te polegały przede wszystkim na odkurzaniu akt (ponad 37 350,83 mb) oraz umieszczaniu ich w pudłach i w teczkach z tektury bezkwasowej (13 222,41 mb). W tym celu również kontrolowano, rejestrowano oraz poddawano analizie warunki środowiskowe panujące w magazynach archiwalnych, m. in. parametry temperatury i wilgotności względnej powietrza. Przeprowadzono również okresowe kontrole stanu zachowania oraz warunków przechowywania zasobu archiwalnego. W ramach prac introligatorskich, wykonano 11 346 obwolut, 5 909 opraw książkowych oraz 13 186 pudeł archiwalnych i 2 547 teczek tekturowych.

Dodatkowo konserwatorzy zatrudnieni w archiwach państwowych udzielali konsultacji w sprawach zabezpieczania dokumentacji m. in. nadzorowanym jednostkom organizacyjnych, wydawane były również opinie oraz ekspertyzy konserwatorskie.

2. KSZTAŁTOWANIE NARODOWEGO ZASOBU ARCHIWALNEGO

2.1. Kadry AP i NDAP w zakresie nadzoru archiwalnego

Zadania z zakresu kształtowania narodowego zasobu archiwalnego realizowane są w ramach 123 etatów na 1 511,55 etatów ogółem, co stanowi jedynie 8 %. Etaty te przewidziane są w 32 archiwach państwowych, podległych Naczelnemu Dyrektorowi i w samej Naczelnej Dyrekcji. W trakcie reorganizacji Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w maju 2009 r. podjęto decyzję o zachowaniu i rozbudowie, na poziomie departamentu, utworzonej w 2008 r. samodzielnej komórki organizacyjnej do realizacji zadań z zakresu kształtowania narodowego zasobu archiwalnego i nadzoru nad archiwami państwowymi w tym aspekcie ich działalności archiwalnej.

W roku sprawozdawczym kontynuowano w Naczelnej Dyrekcji działania celem realizacji programu podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników archiwów państwowych, odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu nadzoru archiwalnego, poprzez organizowanie seminariów, szkoleń i warsztatów. W dniach 22-24 kwietnia zorganizowano szkolenie pt. *Przepisy kancelaryjne i archiwalne. Co pracownik nadzoru archiwalnego wiedzieć powinien?* dla pracowników nadzoru archiwalnego z krótkim stażem pracy. Wzięło w nim udział 41 osób. W dniach 21-23 października odbył się natomiast zjazd dla kierowników oddziałów nadzoru oraz innych zainteresowanych osób, w ramach którego odbyło się szkolenie pt. *Zasady techniki prawodawczej jako jeden z kanonów rzetelnej legislacji – warsztaty legislacyjne*. W spotkaniu wzięło udział ponad 70 osób.

W trakcie październikowego zjazdu odbyła się również bardzo ważna – z punktu widzenia metodyki postępowania z dokumentami elektronicznymi – konferencja pt. *Praktyka postępowania z dokumentacją przy zastosowaniu elektronicznego zarządzania dokumentami (EZD), w podmiotach stosujących instrukcję kancelaryjną*. Udział wzięli w niej także przedstawiciele różnych podmiotów publicznych, współpracujących z NDAP w zakresie wypracowania dobrej praktyki w tym zakresie.

Dodatkowo w 2009 r. zainaugurowano prowadzenie dla archiwistów państwowych specjalnej strony www z aktualnościami z zakresu nadzoru archiwalnego (strona zabezpieczona hasłem).

2.2. Legislacja w zakresie prawa powszechnie obowiązującego

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych, podobnie jak w latach ubiegłych, uczestniczył w procesie przygotowania i opiniowania projektów aktów

prawnych, zarówno inicjując takie prace, jak i uczestnicząc w uzgodnieniach międzyministerialnych oraz w pracach obu izb Parlamentu. Zgłaszane przez Naczelnego Dyrektora uwagi, propozycje zmian i poprawek uwzględniane były na różnych etapach prac legislacyjnych i stanowiły istotne wsparcie działań Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w tym zakresie.

Przed wszystkim w 2009 r. zostały zebrane i opracowane uwagi do projektu ustawy „Prawo o postępowaniu z dokumentacją i o archiwach”, która ma zastąpić dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. W związku ze zmianą przepisów dotyczących przygotowywania projektów aktów prawnych, w uzgodnieniu z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pod koniec 2009 r. rozpoczęto prace nad przygotowaniem projektu założeń do projektu wymienionej wyżej ustawy.

W trakcie 2009 r. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych została zaangażowana w znacznym zakresie w prace koncepcyjne i legislacyjne nad przygotowaniem:

- projektu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie postępowania z dokumentacją w komórkach organizacyjnych wykonujących zadania w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa;
- projektu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt i instrukcji archiwalnej dla administracji samorządowej i rządowej.

Z ważniejszych opiniowanych projektów założeń do ustaw lub projektów ustaw, czy ich nowelizacji warto natomiast wymienić: ustawę o infrastrukturze przestrzennej, założenia do ustawy o dowodach osobistych, ustawę o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, ustawę o podpisach elektronicznych oraz ustawę o finansowaniu z budżetu państwa Instytutu Literackiego Kultura.

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych opiniował także projekt zmian w Karcie Ochrony Dziedzictwa Cyfrowego UNESCO.

Swoje stanowisko i uwagi przekazywał również odnośnie projektów rozporządzeń i zarządzeń regulujących organizację archiwów wyodrębnionych (2), czy postępowanie z dokumentacją powstającą w toku elektronicznego postępowania upominawczego (3).

2.3. Przepisy metodyczne w zakresie nadzoru archiwalnego

W 2009 r. realizowany był program stopniowej nowelizacji przepisów metodycznych w zakresie sposobu wykonywania nadzoru archiwalnego. W efekcie Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych wydał nowe zarządzenie regulujące sprawy brakowania dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych

(zarządzenie nr 9 z dnia 30 grudnia 2009 r.). Zebrane też zostały i opracowane uwagi oraz sugestie archiwów państwowych w zakresie koniecznych zmian w obowiązujących aktach normatywnych oraz propozycje nowych uregulowań w tym zakresie.

Dodatkowo na bieżąco podejmowano działania w zakresie przygotowywania wyjaśnień oraz wytycznych dla archiwów państwowych w sprawach z zakresu nadzoru archiwalnego, m.in. co do sposobu przeprowadzania ekspertyz archiwalnych dokumentacji oraz wzoru notatki z ekspertyzy, czy też odnośnie postępowania w sprawach, gdy stwierdzono zniszczenie dokumentacji bez zgody właściwego archiwum państwowego (w tym wzór zawiadomienia do prokuratury).

2.4. Udział w pracach zespołów, komitetów, komisji o charakterze ogólnopaństwowym

W roku sprawozdawczym przedstawiciele Naczelnej Dyrekcji i niektórych archiwów państwowych uczestniczyli w pracach następujących grup: Grupie Ekspertów Portalu Interoperacyjności oraz w Zespole do spraw Digitalizacji (powołanym przez MKiDN).

W 2009 r. zainaugurowano także we współpracy Naczelnej Dyrekcji i MSWiA prace grupy roboczej z udziałem przedstawicieli urzędów administracji samorządowej i rządowej, których celem jest wypracowanie założeń do projektu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt i instrukcji archiwalnej dla administracji samorządowej i rządowej.

2.5. Organy opiniodawcze i doradcze w zakresie nadzoru archiwalnego w ramach jednostek podległych NDAP

Najważniejszym organem opiniodawczo-doradczym Naczelnego Dyrektora w zakresie kształtowania narodowego zasobu archiwalnego jest Centralna Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji (CKAOD). Jej skład, na 5-letnią kadencję, został ustalony w 2007 r. W roku sprawozdawczym CKAOD zebrała się dwukrotnie na posiedzeniach dwu- i jednodniowych. W tym czasie zaopiniowała 33 wnioski archiwów państwowych o zniszczenie dokumentacji nieposiadającej wartości historycznej, ale z różnych przyczyn przechowywanej jeszcze w zasobach tych archiwów. CKAOD zakończyła także prace nad nowym zarządzeniem Naczelnego Dyrektora w sprawie brakowania dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych. Wyrażała również swoje opinie w sprawach przedkładanych przez Departament Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego (DKN),

a dotyczących wartości archiwalnej dokumentacji dot. wydanych dowodów osobistych oraz wartości archiwalnej akt osobowych.

Archiwa państwowe za pośrednictwem DKN na bieżąco były informowane o pracach CKAOD.

W roku sprawozdawczym dużą aktywność wykazywały również, powołane w archiwach państwowych, komisje archiwalnej oceny dokumentacji (kaod). W sumie w całej Polsce działało 25 kaod, które obradowały w ramach 119 posiedzeń. Podejmowały one uchwały o charakterze opiniodawczo-doradczym w zakresie zagadnień dotyczących wartościowania dokumentacji, jej wyceniania oraz prawidłowości przygotowania materiałów archiwalnych do przekazania do archiwów państwowych. Przedmiotem prac komisji były także ogólne sprawy z zakresu realizacji zadań nadzoru archiwalnego, w tym na przykład sposób porządkowania dokumentacji w archiwach zakładowych.

2.6. Wartościowanie dokumentacji

Określone w polskiej archiwistyce zasady selekcji dokumentacji i wyłaniania materiałów archiwalnych do wieczystego zachowania opierają się na dwóch zasadach: wyborze instytucji, których dokumentację należy bezwzględnie zachować oraz na selekcji samej dokumentacji w tych instytucjach.

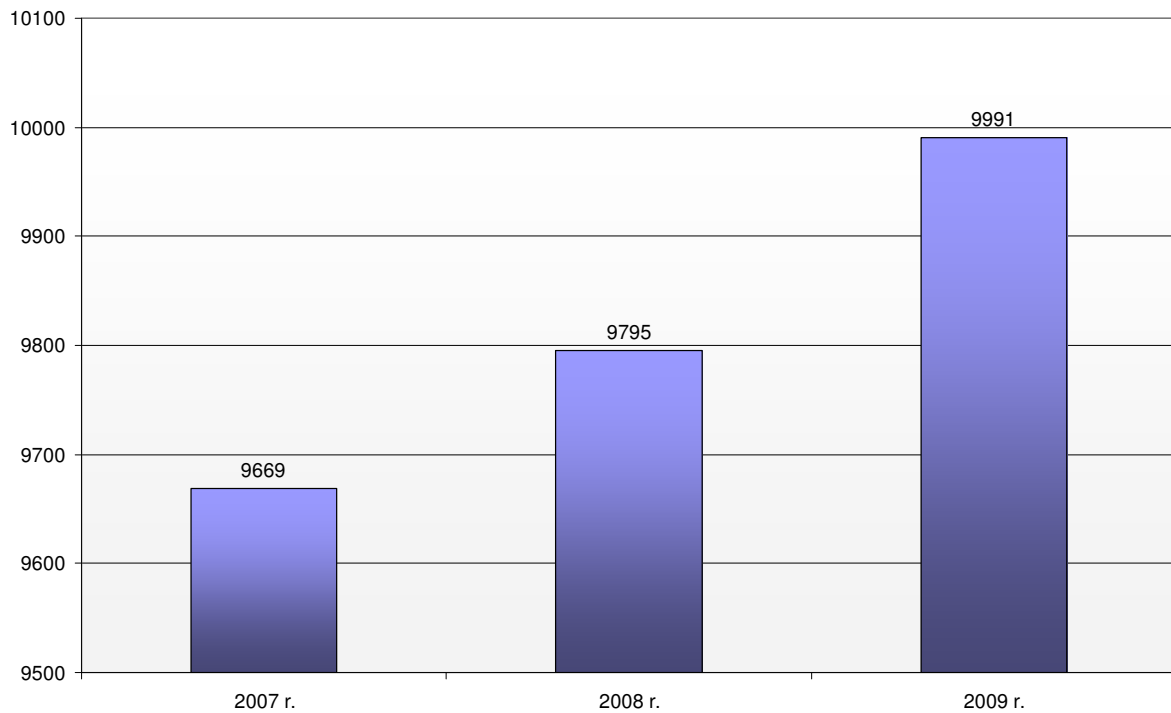
2.6.1. Ustalanie państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne

Naczelnny Dyrektor oraz dyrektorzy archiwów państwowych mają ustawowo zagwarantowane prawo ustalania, które z działających państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych wytwarzają materiały archiwalne, wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego.

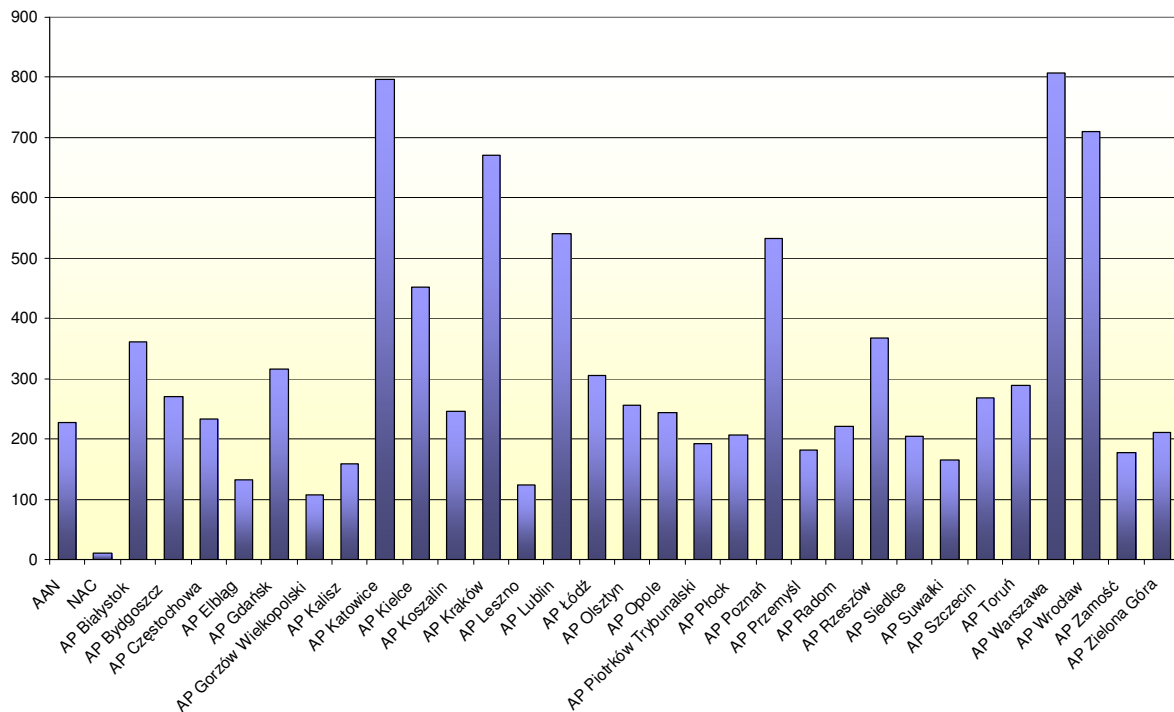
W roku sprawozdawczym ustalono 302 nowe jednostki organizacyjne. Wykreślono natomiast 79 instytucji. Przyczynami wykreślenia były bądź likwidacja lub upadłość podmiotu, bądź jego przekształcenie.

Obecnie 32 archiwa państwowe w ramach 118 etatów nadzorują bezpośrednio 9 991 jednostek organizacyjnych zarówno państwowych, jak i samorządowych, z ogólnej liczby 84 527 takich instytucji. Stanowi to więc 12 % tej ogólnej liczby. Średnio na jeden etat działalności z zakresu nadzoru archiwalnego przypada 85 instytucji. W stosunku do lat poprzednich widoczna jest stała tendencja wzrostu w zakresie ilości jednostek organizacyjnych pod nadzorem archiwów państwowych.

Jednostki organizacyjne pod nadzorem archiwów państwowych

Liczba jednostek nadzorowanych przez poszczególne archiwa państwowe na koniec 2009 r.

Powyższe dane wynikają z prowadzonej przez Naczelną Dyрекcję i archiwa państwowe ewidencji jednostek nadzorowanych w formie bazy danych „Nadzór”.

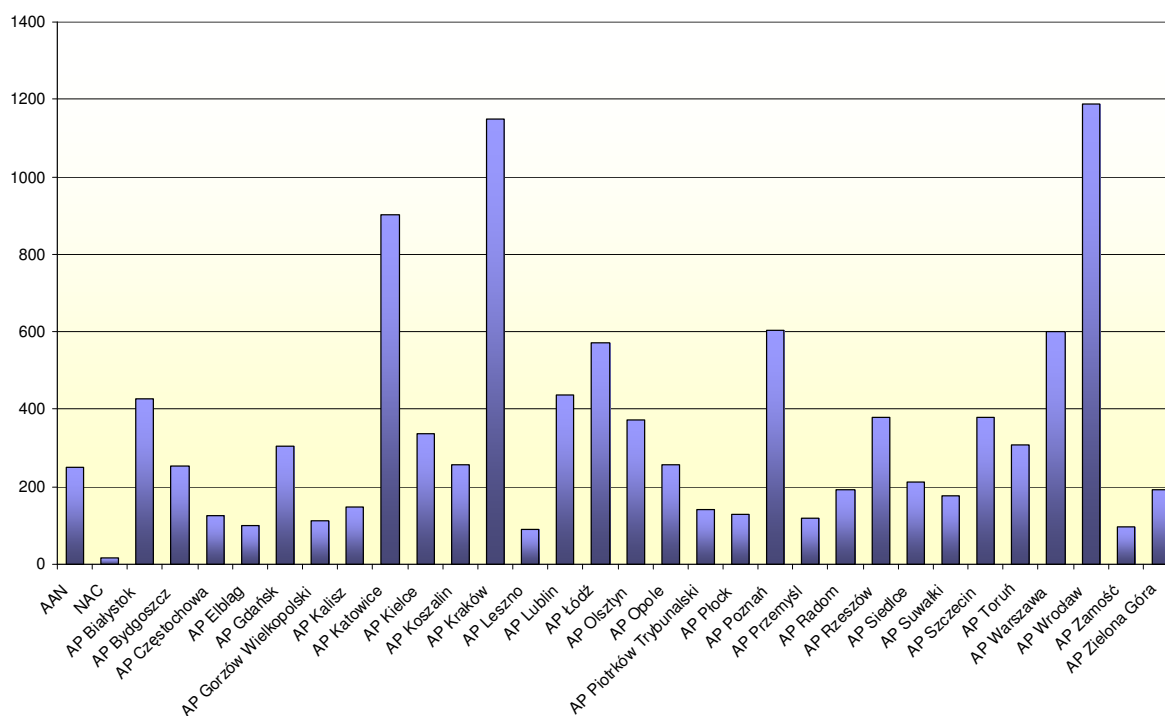
W ramach procedury ustalania jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne, zarówno Naczelny Dyrektor, jak i dyrektorzy archiwów państwowych podejmują rozstrzygnięcia, co do usytuowania archiwów w instytucjach o wielopoziomowej strukturze organizacyjnej. Stanowi to istotne wsparcie dla tych instytucji w określeniu właściwego zarządzania dokumentacją, a tym samym w zakresie odpowiedniego realizowania ustawowych obowiązków. Naczelny Dyrektor podejmował w tym zakresie rozstrzygnięcia dotyczące Poczty Polskiej S.A., Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, czy Totalizatora Sportowego.

2.6.2. Wyrażanie zgody na zniszczenie dokumentacji

Żadna państwowa i samorządowa jednostka organizacyjna nie może samodzielnie zdecydować o zniszczeniu jakiejkolwiek dokumentacji. Zgodnie z prawem wymagana jest w tym celu zgoda bądź Naczelnego Dyrektora bądź dyrektora właściwego archiwum państwowego.

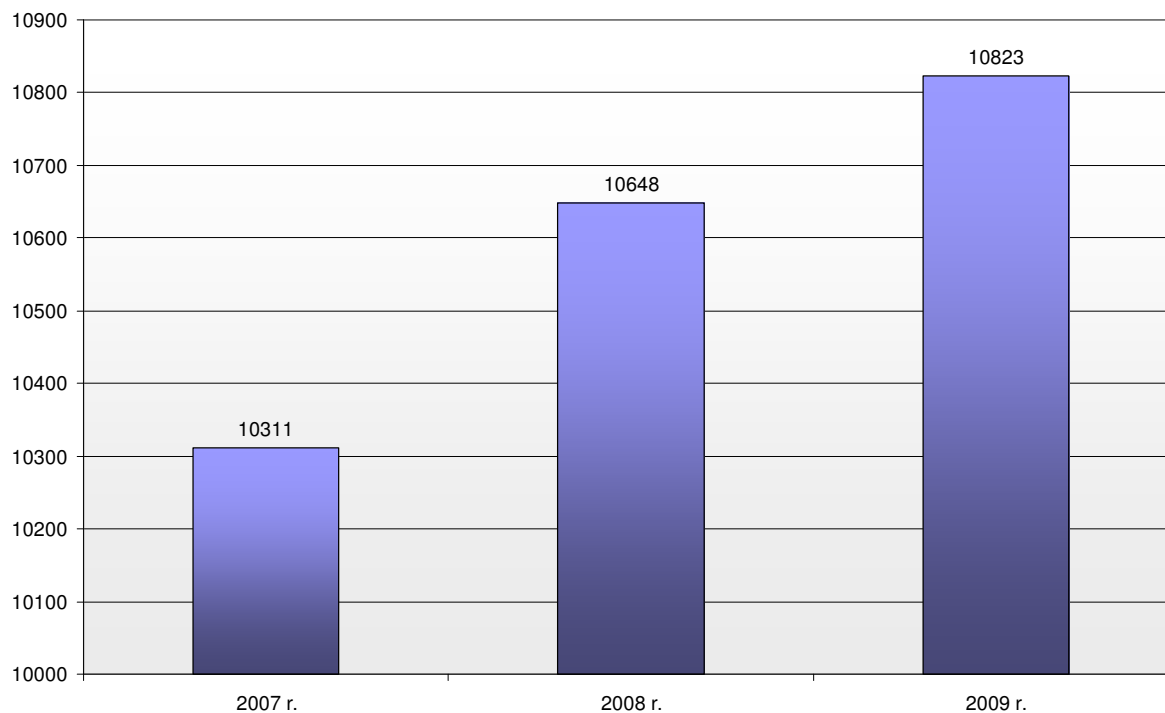
W roku sprawozdawczym Naczelny Dyrektor udzielił 10 zgód generalnych na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej. Natomiast dyrektorzy archiwów państwowych w ramach swoich uprawnień wyrazili 10 823 zgody jednorazowe na zniszczenie prawie 296 kmb dokumentacji.

Liczba jednorazowych zgód na zniszczenie dokumentacji niearchiwalnej wyrażonych przez dyrektorów poszczególnych archiwów państwowych w 2009 r.

W tym zakresie widoczna jest także stała tendencja wzrostowa:

*Liczba jednorazowych zgód na zniszczenie dokumentacji niearchiwalnej
wyrażonych przez dyrektorów archiwów państwowych w latach 2007-2009*

Powyższe działania poprzedzone były szczegółowymi postępowaniami wyjaśniającymi, w trakcie których wielokrotnie przedstawiciele archiwów państwowych wydłużali czas przechowywania dokumentacji ze względu na znaczenie dowodowo-prawne i praktyczne. Przeprowadzali też skomplikowane i długotrwałe ekspertyzy archiwalne – w sumie 822 ekspertyzy wyłącznie z zakresu brakowania dokumentacji na łączną ilość 1 682 ekspertyz. W trakcie ekspertyz archiwiści państwowi, dokonując oceny sposobu wartościowania dokumentacji, wyłaniali szereg materiałów archiwalnych.

2.6.3 Brakowanie dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych

Po drugiej wojnie światowej archiwa państwowe zabezpieczając porzuconą dokumentację, jak i dokumentację likwidowanych jednostek organizacyjnych, przejmowały ją do własnych zasobów bez dokonywania oceny jej wartości archiwalnej. Obecnie, przy intensyfikacji prac, zmierzających do zestandaryzowanego zewidencjonowania i opracowania dokumentacji, przechowywanej w ich zasobach, dokonują jej wartościowania celem ustalenia jaka jej część rzeczywiście stanowi dokumentację o wartości historycznej (tj. materiały archiwalne). Z tego względu czasami wszczynana jest procedura tzw. brakowania

dokumentacji z własnego zasobu. Procedura powyższa kontrolowana jest w pełni przez Naczelnego Dyrektora, który za każdym razem dodatkowo zasięga opinii CKAOD. W 2009 r. rozpatrzono w sumie 33 wnioski, przy czym w 26 przypadkach zdecydowano, że dokumentacja nie posiada wartości historycznej (łącznie 26,02 mb).

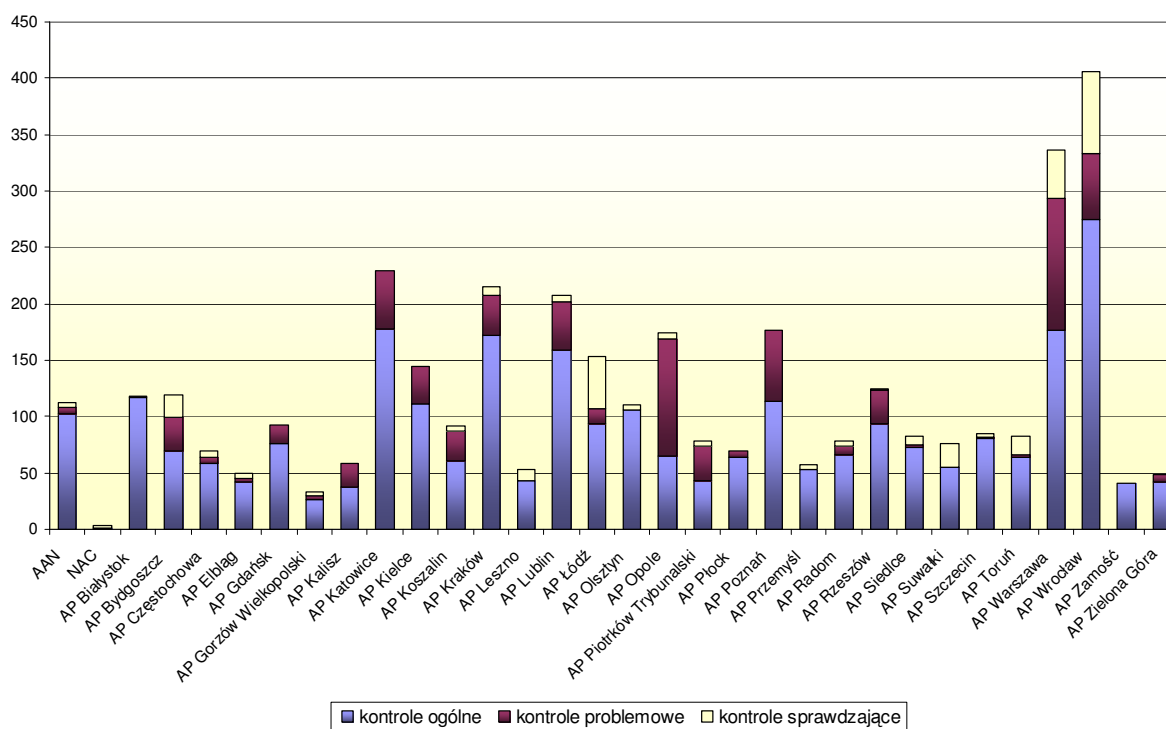
2.7. Zarządzanie zasobami archiwalnymi poza archiwami państwowymi

Mając w swoich zasobach prawie 290 kmb materiałów archiwalnych, jednostki bezpośrednio podległe Naczelnemu Dyrektorowi, nadzorują równocześnie ponad 434 km materiałów archiwalnych w całej Polsce. Nadzór ten realizowany jest poprzez kontrole archiwalne, zatwierdzanie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych oraz poprzez wyrażanie – w różnym trybie – zgody na pozostawianie tych zasobów poza magazynami archiwów państwowych.

2.7.1. Kontrole archiwalne

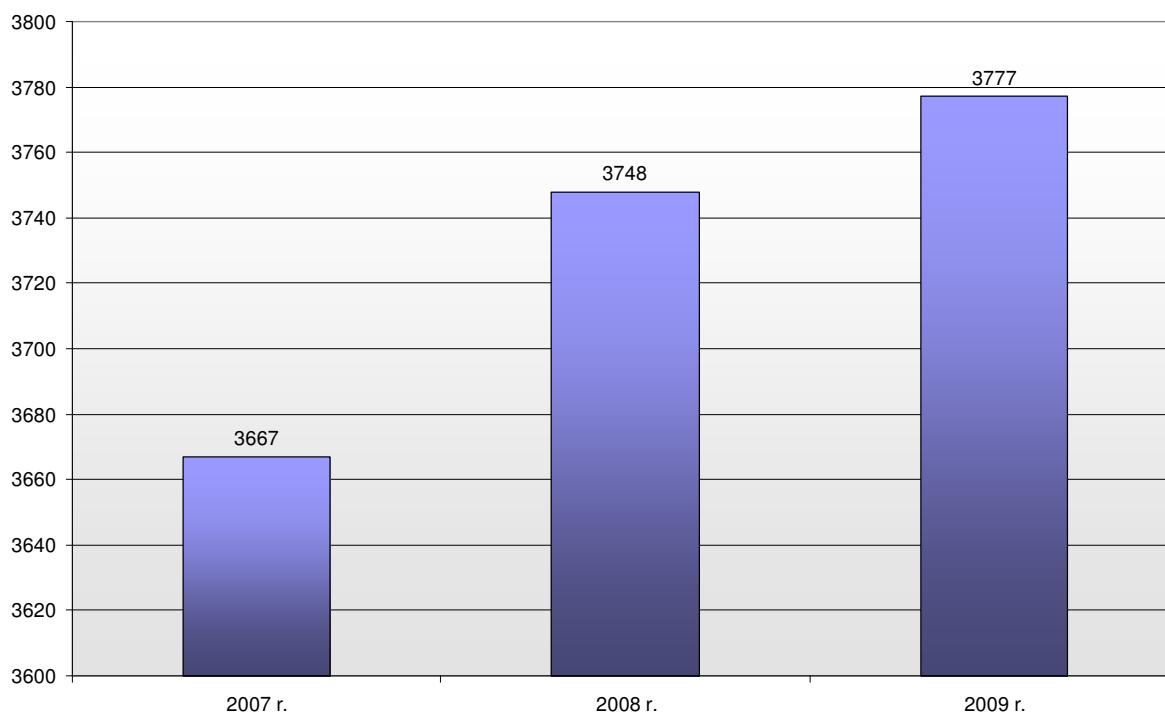
W 2009 roku archiwa państwowe przeprowadziły łącznie 3 777 kontroli, z czego 2 762 kontrole miały charakter ogólny, 713 - problemowe, a 302 - sprawdzające.

Liczba kontroli przeprowadzonych w 2009 r. przez poszczególne archiwa państwowe

Pomimo braku wyraźnego wzmocnienia kadrowego tej sfery aktywności archiwów państwowych widoczne jest jednak dążenie do systematycznego realizowania czynności kontrolnych, stąd widoczna jest niewielka ale stała tendencja wzrostowa:

Liczba kontroli przeprowadzonych w latach 2007-2009 przez archiwa państwowe

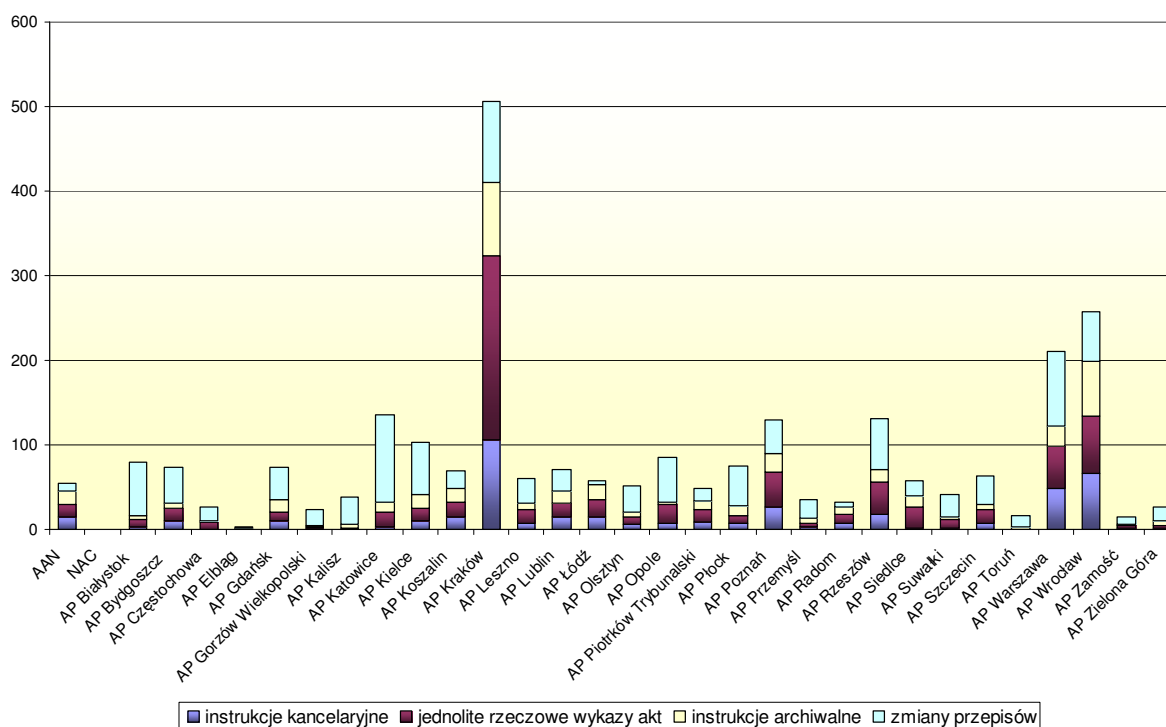
2.7.2. Zatwierdzanie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych

W ostatnich kilku latach można zaobserwować coraz większe zainteresowanie państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych uregulowaniem w odpowiedni sposób procesu zarządzania dokumentacją, w tym dokumentacją elektroniczną. Z tego względu zadanie związane z opiniowaniem i zatwierdzaniem przepisów kancelaryjnych i archiwalnych, tj. instrukcji kancelaryjnych i archiwalnych oraz jednolitych rzeczowych wykazów akt, dominuje wśród realizowanych przez Naczelną Dyрекcję i archiwa państwowe zadań z zakresu kształtowania narodowego zasobu archiwalnego. Zainteresowanie powyższe wynika zarówno z postępującej informatyzacji działalności administracji publicznej, ale także z konieczności dostosowania się do zmieniających się aktów prawnych. Z tego względu, zarówno archiwa państwowe, jak i Naczelna Dyрекcja, opiniują coraz częściej zmiany w obowiązujących przepisach kancelaryjnych i archiwalnych.

Z ważniejszych spraw w tym zakresie warto wymienić uzgodnienia prowadzone z Bankiem Gospodarstwa Krajowego, Służbą Celną, reprezentowaną przez Departament Służby Celnej Ministerstwa Finansów, Najwyższą Izbą Kontroli, Narodowym Funduszem Zdrowia, Narodowym Bankiem Polskim, Generalną Dyрекcją Dróg Krajowych i Autostrad, Agencją Nieruchomości Rolnych, Centralnym Zarządem Służby Więziennej, Telewizją Polską S.A. oraz Agencją Rynku Rolnego.

W roku sprawozdawczym jednostki podległe Naczelnemu Dyrektorowi zaopiniowały: 420 instrukcji kancelaryjnych, 709 jednolitych rzeczowych wykazów akt i 419 instrukcji archiwalnych. W sumie w całej Polsce dokonano również uzgodnień 1 105 zmian w obowiązujących przepisach kancelaryjno-archiwalnych.

Przepisy zatwierdzone (uzgodnione) przez poszczególne archiwa państwowe w 2009 r.

2.7.3. Powierzenie materiałów archiwalnych

Zgodnie z przepisami prawa Naczelnny Dyrektor uprawniony jest – na umotywowany wniosek i po pozytywnym zaopiniowaniu przez właściwe archiwum państwowe – powierzyć państwowym i samorządowym jednostkom organizacyjnym możliwość gromadzenia i przechowywania materiałów archiwalnych, stanowiących państwowy zasób archiwalny, tzn. zgodzić się by nie były one przekazywane przez pewien czas do archiwów państwowych.

W 2009 roku Naczelny Dyrektor prowadził w tym zakresie rozpoznanie dla Muzeum Historycznego – Pałac w Dukli, Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Gorzowie Wielkopolskim, Państwowego Muzeum na Majdanku oraz dla Instytutu Energii Atomowej. Nie wydał jednak pozytywnych rozstrzygnięć w tym zakresie.

2.7.4. Użyczenie materiałów archiwalnych

W wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach, kiedy materiały archiwalne są niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania danej jednostki organizacyjnej, dyrektorzy archiwów państwowych mogą je użyczyć tej jednostce. W zakresie tych czynności archiwa wspierane są przez Naczelną Dyрекję. Na podstawie umów użyczenia materiały archiwalne między innymi są przechowywane w Telewizji Polskiej S.A. i jej oddziałach regionalnych, w Polskim Radio S.A. i spółkach publicznego radia w terenie. W 2009 r. przeprowadzone zostało rozpoznanie co do prawidłowości realizacji ww. umów użyczenia.

2.8. Szkolenia, konsultacje, doradztwo

Już od dłuższego czasu Naczelny Dyrektor i podległe mu jednostki postrzegani są jako podmioty uprawnione do rozstrzygania oraz doradzania w procesie postępowania z dokumentacją. W związku z tym wzrasta ilość udzielanych opinii o charakterze doradczym w formie pisemnych, telefonicznych czy osobistych konsultacji. W 2009 r. archiwa państwowe udzieliły łącznie 25 538 konsultacji.

Istotnym elementem zadań z zakresu doradztwa stało się opiniowanie przez Naczelną Dyрекję Archiwów Państwowych prawidłowości budowy i działania systemów teleinformatycznych do elektronicznego zarządzania dokumentacją poprzez testowanie tzw. paczek archiwalnych. Czynności te możliwe są dzięki opracowanemu w latach 2006-2008 z inicjatywy Naczelnego Dyrektora systemowi pod nazwą „Archiwum Dokumentów Elektronicznych”. Dodatkowo w październiku 2009 r. zorganizowana została konferencja szkoleniowa pt. *Praktyka postępowania z dokumentacją przy zastosowaniu elektronicznego zarządzania dokumentami (EZD), w podmiotach stosujących instrukcję kancelaryjną*, na której przedstawiciele urzędów administracji publicznej prezentowali swoje systemy elektronicznego zarządzania dokumentacją.

Archiwiści państwowi prowadzą kursy, szkolenia oraz warsztaty kancelaryjno-archiwalne dla archiwistów zakładowych, urzędników i pracowników biurowych. Uczestniczą także, podobnie jak przedstawiciele Naczelnej Dyrektji, w konferencjach, sympozjach i seminariach poświęconych problematyce kształtowania narodowego zasobu archiwalnego, promując w ten sposób dobrą praktykę w zakresie postępowania z dokumentacją.

3. WYKORZYSTANIE ZASOBU ARCHIWALNEGO

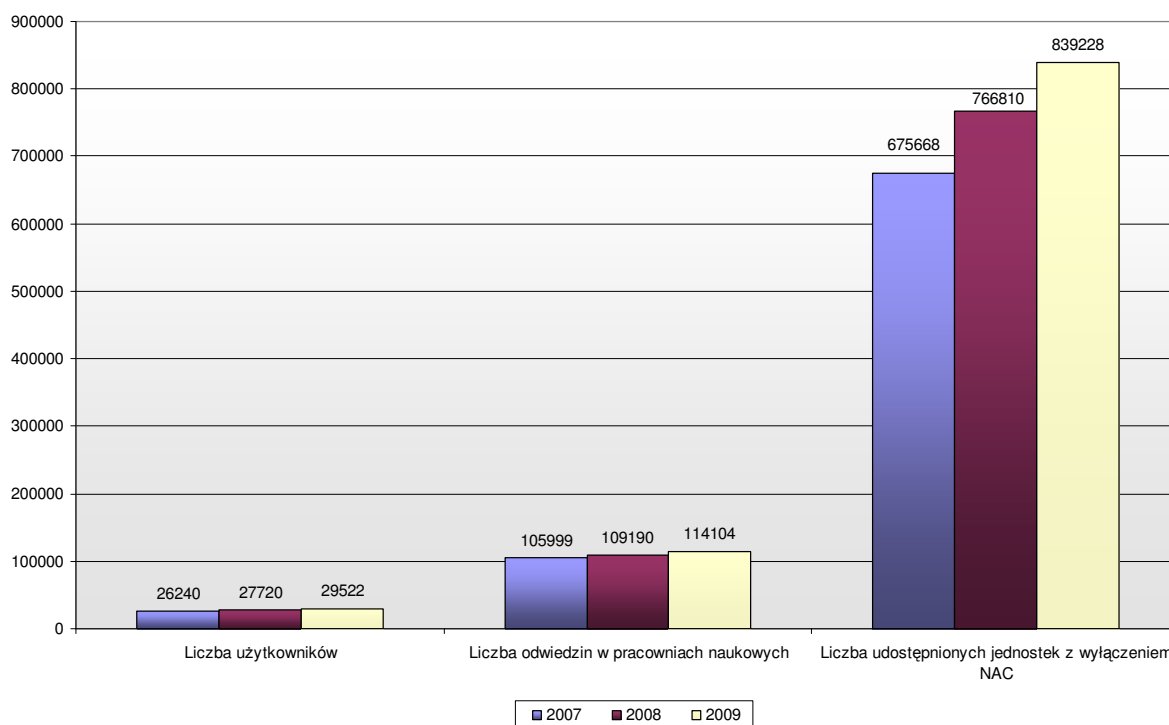
3.1. Udostępnianie materiałów archiwalnych

Tabela 1. Udostępnianie materiałów archiwalnych w pracowniach naukowych w latach 2007-2009

rok →	2007	2008	2009
Liczba użytkowników	26 240	27 720	29 522
Liczba odwiedzin w pracowniach naukowych	105 999	109 190	114 104
Liczba udostępnionych jednostek	856 279	779 005	1 286 619

Widoczna tendencja wzrostu zainteresowania zasobem archiwalnym, której objawem jest zwiększająca się liczba użytkowników zasobu, odwiedzin w pracowniach naukowych oraz udostępnionych jednostek, utrzymuje się od wielu lat. W ostatnim roku liczba użytkowników zwiększyła się o 1 802 osoby – co stanowi 7 % wzrostu w porównaniu z 2008 r. Odwiedzili oni pracownie naukowe o 4 914 razy więcej niż rok wcześniej, co oznacza wzrost o 5 %. Przeciętnie każdy użytkownik złożył cztery wizyty w archiwum. W 2009 r. nagły wzrost udostępnionych jednostek w porównaniu z 2008 r. wynika z rezygnacji NAC z zastosowanej w 2008 r. metody rejestracji tego aspektu udostępniania. Pomijając dane NAC, w pozostałych archiwach państwowych udostępniono o 9 % jednostek materiałów archiwalnych więcej niż w 2008 r., a w stosunku do 2007 r. wzrost ten wyniósł aż 24 %. Tendencje te ilustruje poniższy wykres:

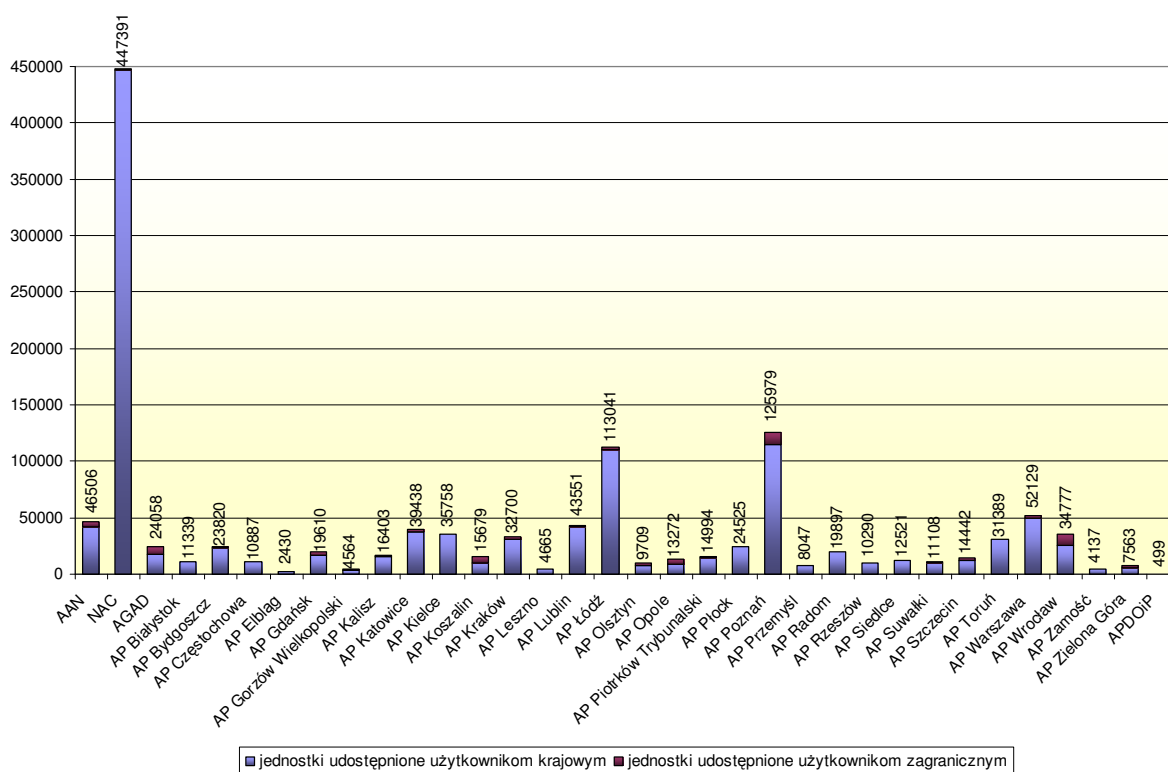
**Udostępnianie zasobu archiwalnego w pracowniach naukowych w latach 2007-2009
(z wyłączeniem NAC w liczbie udostępnionych jednostek)**

Archiwa państwowe odwiedzają zarówno Polacy, jak i osoby innych narodowości. We wszystkich archiwach państwowych udostępniono 27 027 użytkownikom krajowym 1 215 427 jednostek podczas 104 503 wizyt. Zagraniczni użytkownicy (2 495 osób) odwiedzili archiwa 9 601 razy i skorzystali z 71 192 jednostek. Ponadto 15 osób (wyłącznie krajowych użytkowników) złożyło jednokrotne wizyty w APDOP, korzystając podczas nich z 499 jednostek dokumentacji niearchiwalnej.

Szczegółowe dane na temat udostępniania materiałów archiwalnych przez poszczególne archiwa państwowe w 2009 r. przedstawia poniższy wykres:

Udostępnianie w archiwach państwowych (w jednostkach archiwalnych)

Najwięcej jednostek udostępniło Narodowe Archiwum Cyfrowe. Decydujące znaczenie ma tutaj charakter przechowywanych w tym archiwum materiałów – użytkownicy korzystali przede wszystkim ze zdjęć. Wśród pozostałych archiwów, podobnie jak w latach ubiegłych, na pierwszym miejscu pod względem udostępniania znalazło się AP Poznań, w którym użytkownicy skorzystali z 125 979 jednostek, na kolejnych miejscach znalazły się: AP Łódź, gdzie udostępniono 113 041 j. a. oraz AP m. st. Warszawy - 52 129 j. a.

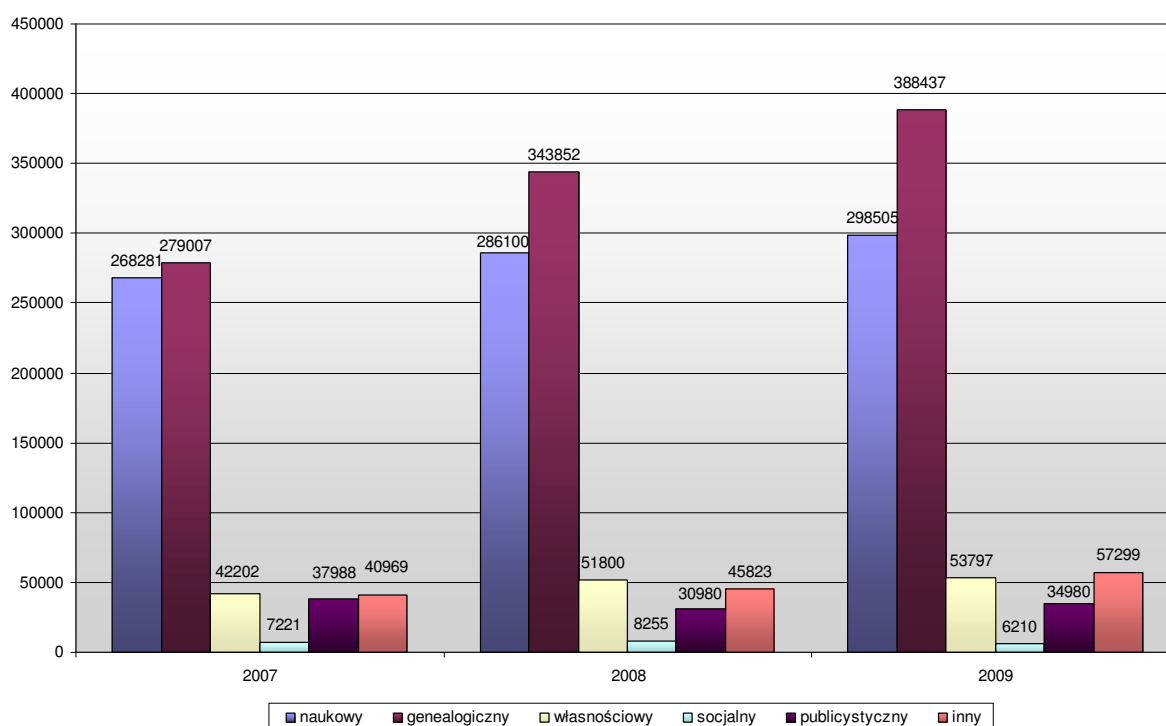
Tabela 2. Udostępnianie materiałów archiwalnych w pracowniach naukowych archiwów państwowych w 2009 r.

Cel udostępnienia	Użytkownicy	Odwiedziny	Jednostki
Naukowy	10 422	47 315	398 615
Genealogiczny	8 636	38 469	390 242
Własnościowy	5 387	12 509	54 839
Socjalny	522	1 222	7 020
Publicystyczny	1 397	4 672	261 602
inny	3 158	9 917	174 301

Czego użytkownicy zasobu poszukują w archiwach państwowych? Odpowiedź na to pytanie może dać porównanie deklarowanych przez nich celów korzystania z materiałów archiwalnych.

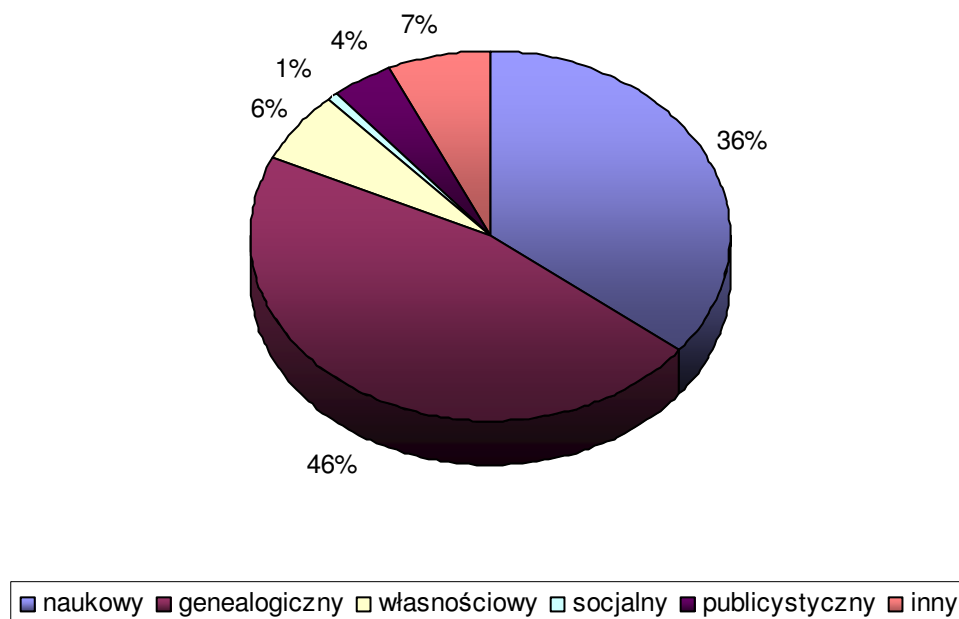
Poniższy wykres przedstawia rozkład udostępnionych j.a. w ostatnich trzech latach z uwzględnieniem celu poszukiwań. Pominięto w nim dane z NAC ze względu na specyfikę zasobu, który udostępniany jest przede wszystkim dla celów publicystycznych, a także ze względu na rozbieżność metody liczenia udostępnionych jednostek w ostatnich latach.

Udostępnianie w latach 2007-2009 według celu poszukiwań (z wyłączeniem NAC)

Poza celem socjalnym, w którym liczba udostępnionych jednostek spadła o 25 % w stosunku do 2008 r., we wszystkich innych kategoriach udostępniania odnotowano wzrost (cel naukowy i własnościowy – o 4 %, genealogiczny i publicystyczny – o 13 %, w innych celach – o 25 %).

Udostępnienie materiałów archiwalnych w 2009 r. – cel poszukiwań (z wyłączeniem NAC)

Dominującym celem korzystania z zasobu archiwalnego użytkowników był cel genealogiczny (388 437 j. a.) oraz naukowy (298 505 j. a.) – na przestrzeni ostatnich lat wzrasta przewaga udostępnień w celu genealogicznym (w 2009 r. stanowiły one 46 % całości udostępnionych materiałów archiwalnych, w 2008 r. – 45 %, a w 2007 r. 41 %) nad celem naukowym (w 2009 r. odsetek wyniósł 36 %, w 2008 r. – 37 %, a w 2007 r. – 40 %). Największy udział w udostępnianiu poszukiwania genealogiczne miały w AP Płock (81%), AP Częstochowa (80 %) oraz AP Toruń (72 %). Natomiast w celu naukowym najczęściej udostępniano materiały archiwalne z zasobu AAN (93 % jednostek udostępnionych w tym archiwum), AGAD (58 %), AP Kraków (55 %), AP Rzeszów i AP Wrocław (po 54 %).

W celu własnościowym udostępniono w 2009 r. 53 797 j. a., co stanowi 6 % ogółu udostępnień. Udostępnianie materiałów archiwalnych wykorzystywanych do celów dokumentowania spraw prawnowłasnościowych stanowiło największy odsetek udostępnionych archiwaliów w Archiwum Państwowym w Piotrkowie Trybunalskim (24 %), AP Rzeszów (20 %) i AP m. st. Warszawy (19 %).

Użytkownicy deklarujący cel publicystyczny korzystali z 34 980 j. a. (4 % udostępnionych materiałów). Publicystom udostępniono 13 % ogółu jednostek, z których korzystali użytkownicy w pracowni naukowej AP Łódź i 12 % w AP Gdańsk.

Do celu innego zaliczono wszystkie sytuacje trudne do zakwalifikowania w wyżej wymienionych kategoriach, np. udostępnianie materiałów archiwalnych urzędowi, udostępnianie w celach hobbystycznych - stanowią one 7 % ogółu udostępnień.

Użytkownicy zasobu Narodowego Archiwum Cyfrowego deklarowali przede wszystkim cel publicystyczny (226 622 j. a., co stanowi 51 % udostępnionych przez to archiwum jednostek), następnie można wymienić cel naukowy (100 110 j. a., czyli 22 %). W pozostałych kategoriach udostępniono 120 659 jednostek z zasobu NAC.

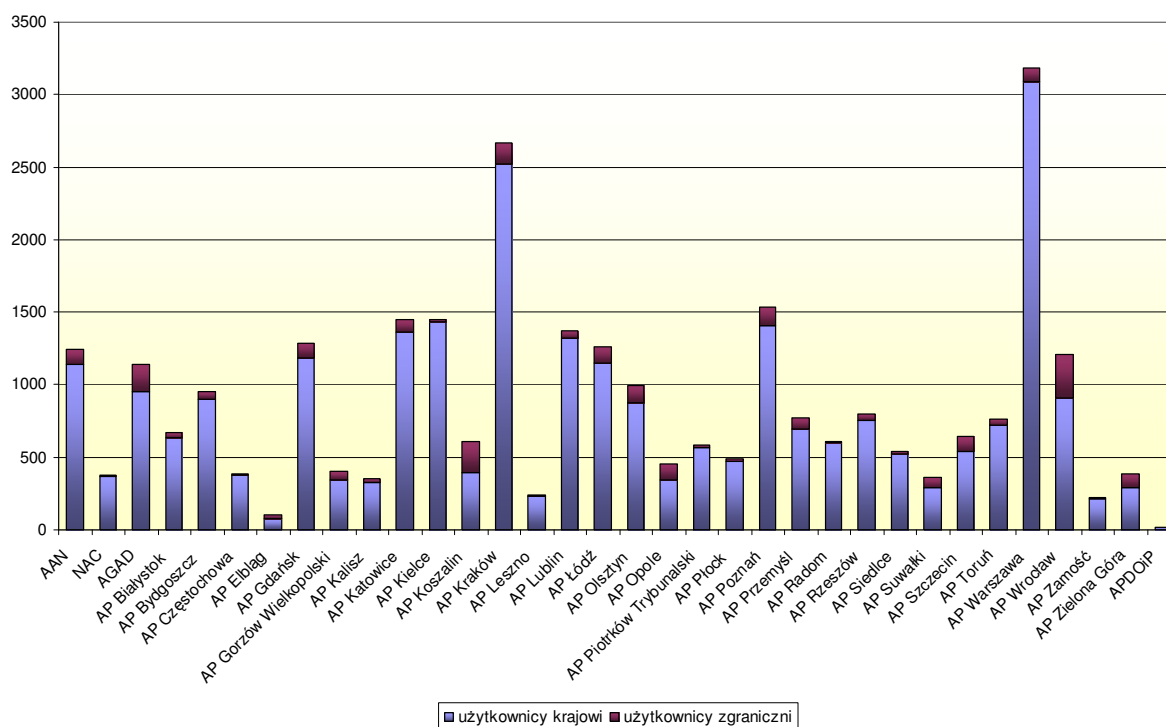
W powyższych analizach nie zostały uwzględnione dokumenty udostępnione przez APDOP – w archiwum tym w roku sprawozdawczym 15 użytkowników krajowych skorzystało w trakcie jednorazowych wizyt z 499 jednostek dokumentacji niearchiwalnej – z czego odwiedziły 67 % użytkowników (10 osób), korzystających z 99 % jednostek (493 dokumenty), związane były z postępowaniami skarbowymi i sądowymi, natomiast pozostałe z celami emerytalno-rentowymi.

W 2009 r., podobnie jak w latach ubiegłych, użytkownicy zasobu archiwalnego korzystali w większości z materiałów XIX i XX-wiecznych. Były to akta administracji państwowej i samorządowej, akta metrykalne, a także akta notarialne, hipoteczne oraz zbiory kartograficzne.

3.2. Użytkownicy

W 2009 r. pracownice naukowe archiwów państwowych odwiedziło 29 537 użytkowników – co oznacza wzrost o 7 % w porównaniu z poprzednim rokiem i o 13% w porównaniu z 2007 r.

Użytkownicy w archiwach państwowych w 2009 r.

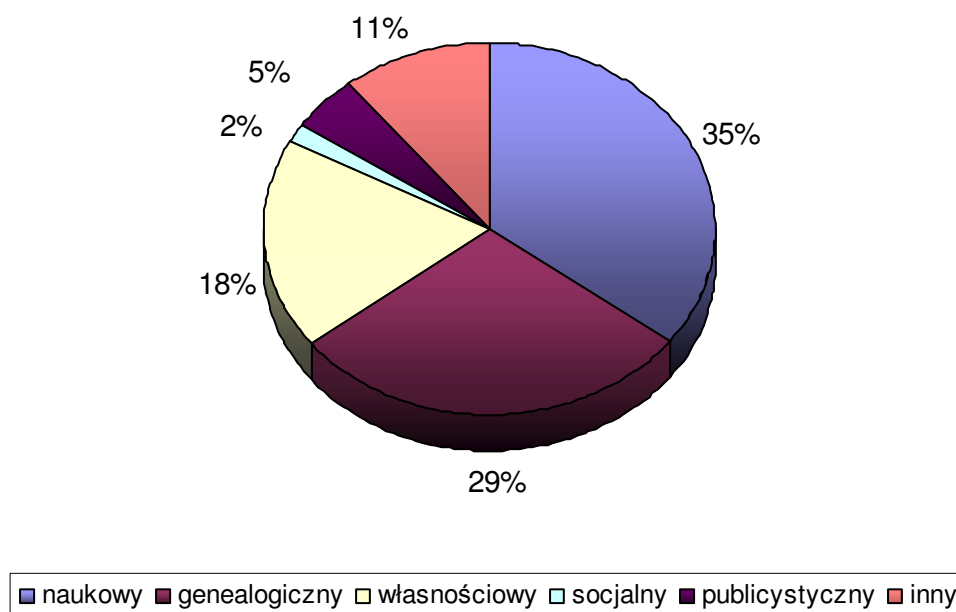

Nadal najczęściej odwiedzanymi archiwami są: AP m. st. Warszawy – 3 183 osoby, AP Kraków – 2 668 osób i AP Poznań – 1 534 osób.

Przy ogólnym wzroście liczby użytkowników w ostatnich trzech latach zachowane są proporcje między użytkownikami krajowymi (92 %) i zagranicznymi (8 %). W roku sprawozdawczym archiwa odwiedziło 27 042 osoby z kraju oraz 2 495 z zagranicy (m. in. z Niemiec, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Francji, Czech, Kanady).

Poniższy wykres prezentuje procentowy udział w udostępnianiu użytkowników podzielonych ze względu na cel ich poszukiwań:

Użytkownicy – cel poszukiwań

W roku sprawozdawczym największy odsetek użytkowników przybył do archiwów w celach naukowo-badawczych (10 422 osoby, co stanowi 35 %). Nieco mniej liczną grupę stanowili genealogicy, których było 8 636 (29 %). Trzecią pod względem liczebności grupę stanowią od kilku lat użytkownicy deklarujący, że celem ich odwiedzin w archiwach jest dokumentowanie spraw własnościowych (5 387 osób; 18 %). Znacznie rzadziej pracownie naukowe odwiedzane były przez publicystów (1 397 osób; 5 %) oraz osoby deklarujące cel o charakterze socjalnym (527 użytkowników; 2 %). W innych celach z zasobu archiwów państwowych skorzystało 3 168 osób, co stanowi 11 % ogółu użytkowników.

Osoby korzystające w pracowniach naukowych z materiałów przechowywanych w archiwach państwowych odwiedziły je łącznie 114 119 razy

(w tym odnotowano 15 wizyt w APDOP), co oznacza wzrost o 5 % w stosunku do liczby odwiedzin w 2008 r. i 8 % wobec 2007 r. Najczęściej odwiedzane były pracownie naukowe AP m. st. Warszawy – 10 741 wizyt, AP Poznań – 8 715, AP Kraków – 8 333 oraz AP Lublin 8 113 odwiedzin.

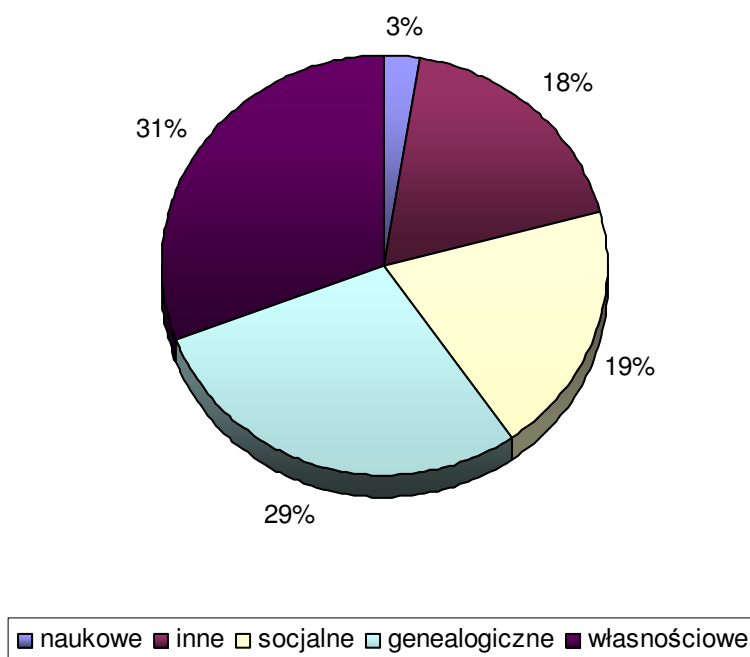
3.3. Kwerendy

Archiwa państwowe na zlecenie użytkowników poszukują w materiałach archiwalnych informacji dotyczących określonego zagadnienia lub osoby - w ciągu ostatnich pięciu lat liczba kwerend systematycznie wzrastała.

W 2009 r. archiwa państwowe zrealizowały 74 682 kwerendy na podstawie przechowywanych materiałów archiwalnych oraz ponad 12,5 tys. w oparciu o dokumentację niarchiwalną, przejętą przez archiwa od likwidowanych pracodawców i przedsiębiorców wykreślonych z rejestru przechowawców akt osobowych.

W roku sprawozdawczym zrezygnowano z ujmowania w ogólnej liczbie kwerend tych poszukiwań, które zrealizowano w oparciu o dokumentację niarchiwalną. Poszukiwania te w zdecydowanej większości miały charakter socjalny i służyły celom emerytalno-rentowym. Jeżeli mimo to przeanalizujemy strukturę tematyczną kwerend, możemy zauważyć gwałtowny wzrost liczby kwerend własnościowych (o 75 %) oraz zwiększenie liczby poszukiwań genealogicznych (o 17 %), a także w niewielkim stopniu naukowych (o 3 %). Z oczywistych względów spadła liczba kwerend socjalnych (o 58 %). Zmniejszyła się również liczba poszukiwań zakwalifikowanych do kategorii „inne” (o 10 %), w których mieszczą się sprawy trudne do zakwalifikowania lub nie kwalifikujące się w żadnej z wyszczególnionych kategorii.

Struktura tematyczna kwerend w archiwach państwowych w 2009 r.

Analizując dane z ostatniego roku można stwierdzić, że wśród zleczanych poszukiwań dominują te o charakterze własnościowym (23 125 wniosków, co stanowi 31 %). Najwięcej tego typu kwerend zrealizowało AP m. st. Warszawy (3 364), AAN (2 753) oraz AP Gdańsk (1 989). Sprawy te w wielu przypadkach miały związek z przepisami ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2005 r. Nr 169 poz. 1418) - zawiera się tutaj m. in. dokumentowanie uprawnień do rekompensat za tzw. mienie zabużańskie. W niektórych archiwach odnotowano także wzrost kwerend zleconych przez urzędy administracji publicznej w sprawach regulacji stanu prawnego nieruchomości należących do Skarbu Państwa.

Niewiele mniej liczną grupę stanowiły kwerendy genealogiczne (21 492, czyli 29 % wniosków). Tego typu poszukiwania szczególnie często były zlecane w AP Poznań (2 291 wniosków) i AP m. st. Warszawy (2 152 wnioski). Poszukiwania te dotyczyły m. in. informacji na temat członków rodziny, pochodzenia. Często są one bardzo czasochłonne ze względu na nikłą wiedzę zlecanodawców na temat krewnych, a nierzadko zdarza się, że jeden wniosek dotyczy poszukiwania wielu osób lub dokumentów.

Grupa kwerend o charakterze socjalnym (14 489 wniosków - 19 %) znacznie zmniejszyła się ze względu na wyłączenie z niej poszukiwań wykonanych na podstawie dokumentacji niearchiwalnej. Zdecydowanie najczęściej kwerend socjalnych wykonanych z materiałów archiwalnych, zrealizowało Archiwum Akt Nowych (2 815), w kolejnym archiwum (AP Wrocław) odnotowano 1 265 wniosków.

Niektóre archiwa mówią o spadku liczby kwerend dotyczących potwierdzania okupacyjnych losów oraz pracy w Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”.

Najrzadziej poszukiwano archiwaliów w celach naukowych - stanowiły one 3 % wszystkich kwerend (1 955 wniosków). Badacze zdecydowanie częściej wybierają możliwość bezpośredniego wykorzystania materiałów archiwalnych w pracowniach naukowych archiwów.

Większość kwerend z materiałów archiwalnych prowadzona była na zlecenie użytkowników krajowych (60 989 kwerend, co stanowi 82 %). Dla zagranicznych zleciodawców wykonano 13 693 poszukiwania (18 %). Największy odsetek kwerend zagranicznych zarejestrowały archiwa, których zasięg obejmuje tereny leżące na zachodnich krańcach Polski – AP Gorzów Wielkopolski (66 % poszukiwań w tym archiwum), AP Zielona Góra (52 %), AP Koszalin (48 %).

Informacje o zasobie archiwalnym można było uzyskać również w drodze konsultacji z pracownikami archiwów państwowych. Niejednokrotnie archiwisci, udzielając konsultacji, przeprowadzają także kwerendy w źródłach. Osoby zwracające się telefonicznie do archiwów państwowych często proszą o wskazanie miejsca przechowywania dokumentacji osobowo-płacowej, możliwości potwierdzenia okresów zatrudnienia i wysokości wynagrodzeń.

Jedną z form działalności informacyjnej archiwów są prowadzone prace dokumentacyjne lub kwerendy tematyczne. Przykładowo w roku sprawozdawczym, na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, prowadzona była kwerenda tematyczna *Materiały związane z Fryderykiem Chopinem*. Lokalne prace dotyczyły np. materiałów do dziejów powiatu malborskiego (kwerend kontynuowana w 2009 r. przez AP Elbląg), dokumentów do dziejów Bochni i dziejów kolejnictwa galicyjskiego (AP Kraków), akcji wysiedlania obywateli niemieckich z miejscowości Buków w latach 1945-1950 (AP Opole), przemian ustrojowych w 1989 r. (AP Koszalin).

3.4. Bazy danych

Archiwa państwowe posługują się wieloma opracowanymi przez siebie bazami danych, które stanowią istotną pomoc zarówno dla pracowników, jak i użytkowników zasobu.

Wśród baz danych dostępnych przez Internet można wymienić bazę SEZAM (System Ewidencji Zasobu Archiwalnego), wspomagającą udostępnianie, zawierającą informacje o zasobie archiwów państwowych oraz 21 innych instytucji (łącznie wprowadzono do niej opis ponad 104 tys. zespołów archiwalnych). Z kolei baza PRADZIAD (Program Rejestracji Akt Metrykalnych i Stanu Cywilnego), obejmuje niemal 50 tys. rekordów opisujących księgi metrykalne i stanu cywilnego znajdujące się

w zasobie wszystkich archiwów państwowych, a także w niektórych archiwach archidiecezjalnych i diecezjalnych, w Urzędzie Stanu Cywilnego w Warszawie oraz w Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie. Za pośrednictwem strony internetowej www.ndap.gov.pl/lang-pl/bazy-danych.html można skorzystać również z bazy danych ELA (Ewidencje Ludności w Archiwach), w której odnaleźć można informacje o różnych spisach ludności (m.in. ewidencjach, wykazach, kartotekach), przechowywanych w archiwach państwowych, z wyłączeniem ksiąg metrykalnych i akt stanu cywilnego znajdujących się w bazie PRADZIAD – baza ELA zawiera ponad 54 tys. rekordów. W ten sposób można również skorzystać z bazy danych IZA (Inwentarze Zespołów Archiwalnych), zawierającej scalone informacje z baz grupujących informacje o materiałach archiwalnych - dokumentacji aktowej, technicznej i kartograficznej.

Ponadto archiwa prowadzą takie bazy jak NADZÓR, SUMA, MIKROFILM, RAP, SKAN, FILMIK, MAPY, AFISZ, TOPOGRAF, SCRINIUM, KANAPA i inne.

W 2009 r. kontynuowano prace nad wdrożeniem w archiwach państwowych Systemu Informacji Archiwalnej ZoSIA. Prace te prowadzone były w NAC, AP Lublin oraz AP Poznań (system wdrożono w oddziałach w Koninie, Gnieźnie i Pile, w związku z czym przeszkolono w tych oddziałach 11 pracowników). Obecnie ZoSIA zawiera informacje o 11 153 zespołach archiwalnych obejmujących 2 234 395 jednostek archiwalnych akt (15 978 mb). 13 listopada 2009 r. uruchomiono stronę internetową www.szukajwarchiwach.pl, na której dostępna jest testowa wersja ZoSIA, zawierająca ponad 1 mln opisów materiałów archiwalnych oraz ponad 70 tys. skanów dokumentów.

3.5. Reprografia

W 2009 r. zbiory reprograficzne archiwów państwowych liczyły 11 993 036,29 mb mikrofilmów użytkowych oraz 13 938 211 klatek mikrofilmów spoza państwowego zasobu archiwalnego. Ponadto archiwa posiadają kopie cyfrowe w postaci ruchomych obrazów 198 jednostek inwentarzowych, 433 695 obrazów nieruchomych, 1 809 nagrań dźwiękowych oraz 1 953 516 stron dokumentów tekstowych z zasobu własnego, liczące łącznie ponad 58 477,95 GB. Natomiast kopie cyfrowe materiałów spoza państwowego zasobu archiwalnego, posiadane przez archiwa, obejmują kopie w postaci nieruchomych obrazów 3 283 jednostek (w tym 2 600 w APDOP), 110 nagrań dźwiękowych oraz 3 057 531 stron dokumentów tekstowych (razem 10 724,58 GB).

Działalność reprograficzna archiwów państwowych w roku sprawozdawczym przedstawia się następująco:

- wykonano 2 633 971 klatek mikrofilmów, z czego 86 % stanowiły mikrofilmy zabezpieczające (2 276 955 klatek), pozostała część wykonana została dla użytkowników krajowych oraz zagranicznych;

- 680 635 sztuk kserokopii (z czego 552 243 dla użytkowników) oraz 5 503 powiększeń fotograficznych;
- wykonanie zabezpieczających kopii cyfrowych:
 - obrazy nieruchome – skopiowano 68 196 jednostek oryginałów (3 590,33 GB);
 - 192 jednostki obrazów ruchomych (1 076,31 GB);
 - 245 jednostek nagrań dźwiękowych (313,06 GB);
 - tekstowe - 2 049 076 stron (26 868,73 GB).

Dla użytkowników sporządzono w 2009 r. kopie cyfrowe o następujących rozmiarach:

- obrazy ruchome – skopiowano 1 jednostkę oryginalnych materiałów archiwalnych (rozmiar kopii 1 GB);
- obrazy nieruchome – skopiowano 51 500 jednostek (rozmiar kopii 2 171,76 GB);
- nagrania dźwiękowe – wykonano kopie 371 jednostek (rozmiar kopii 3 GB);
- tekstowe – skopiowano 145 618 stron oryginałów (rozmiar kopii 2 400,43 GB).

Wykonanie wybranych rodzajów reprodukcji w roku sprawozdawczym wyłącznie dla użytkowników prezentuje poniższa tabela:

Tabela 3. Struktura reprodukcji dla użytkowników

Rodzaje reprodukcji	liczba reprodukcji
Kserokopie	558 318
Mikrofilmy	15 797
Fotografie analogowe	2
Fotografie cyfrowe	45 636
Skany	150 182

Jak widać, najczęściej dla użytkowników zasobu sporządzano kserokopie, a następnie skany. Rzadziej wykonywano fotografie cyfrowe oraz mikrofilmy. Niemal zanikło wykonywanie fotografii analogowych.

3.6. Współpraca z innymi placówkami

W roku sprawozdawczym archiwa państwowe kontynuowały współpracę z różnymi instytucjami naukowymi, kulturalnymi, oświatowymi oraz uczelniami wyższymi i władzami samorządowymi w poszczególnych regionach kraju. Głównymi partnerami archiwów od lat pozostają muzea, biblioteki, lokalne towarzystwa naukowe, a zwłaszcza Polskie Towarzystwo Historyczne i jego oddziały oraz Instytut Pamięci Narodowej z jego oddziałami terenowymi. Przedmiotem współpracy były wspólne ekspozycje materiałów archiwalnych, sympozja naukowe, seminaria, inicjatywy wydawnicze, obrazujące dzieje regionów lub organizowane dla uczczenia ważnych dla kraju oraz wspólnot lokalnych rocznic.

Częstymi partnerami archiwów w przedsięwzięciach o charakterze edukacyjnym pozostawały uniwersytety i wyższe uczelnie, jak też szkoły średnie, gimnazja, a nawet szkoły podstawowe. Pracownicy archiwów angażowali się w prowadzenie wykładów dla studentów, organizowanie staży i praktyk studenckich, lekcji archiwalnych i pokazów dokumentów. Niektóre z archiwów zawarły stałe porozumienia o współpracy z władzami uczelni, np. Archiwum Akt Nowych podpisało porozumienie z Uniwersytetem Kard. Stefana Wyszyńskiego, AP w Częstochowie – z Akademią im. Jana Długosza w Częstochowie.

Archiwa państwowe współpracowały blisko z władzami samorządowymi. Poza wspólnymi przedsięwzięciami o charakterze popularyzatorskim (wystawy, publikacje z dziejów regionu) władze samorządowe coraz częściej wspierały realizowane przez archiwa i biblioteki miejskie projekty digitalizacyjne. Owocem tego współdziałania było zamieszczenie cyfrowych kopii materiałów archiwalnych w regionalnych portalach internetowych. AP w Bydgoszczy współpracowało z Kujawsko-Pomorską Biblioteką Cyfrową, AP w Krakowie z Małopolską Biblioteką Cyfrową, AP w Poznaniu z Wielkopolską Biblioteką Cyfrową. AP w Gdańsku zawarło w 2009 r. porozumienie z Prezydentem m. Gdyni na digitalizację kart meldunkowych mieszkańców Gdyni z lat 1926-1939.

Część inicjatyw podejmowanych w 2009 r. przez archiwa państwowe realizowanych było we współpracy z partnerami zagranicznymi.

Przykładem w tym zakresie może być rozwijająca się od kilku lat współpraca AP w Koszalinie oraz AP w Szczecinie z Archiwum Krajowym w Greiswaldzie (Niemcy), polegająca przede wszystkim na organizowaniu wystaw archiwalnych i wzajemnym wypożyczaniu na nie dokumentów z zasobów archiwalnych partnera. Z kolei z placówkami muzealnymi na terenie Niemiec współpracowało AP w Katowicach. Na potrzeby wystaw organizowanych w Ruhr-Muzeum w Essen oraz Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen-Hösel archiwum przeprowadziło w swoim zasobie kwerendy archiwalne i udostępniło partnerom ich wyniki. AP m. st. Warszawy angażowało się we współpracę z archiwami Estonii przy organizacji w Tallinie pokazu wystawy pt. „Wykonywa się fotografie... Znani

i nieznani w obiektywie warszawskich fotografów z II połowy XIX wieku” oraz w zakresie udostępniania i pokazów w Polsce filmów archiwalnych obrazujących relacje polsko-estońskie w dwudziestoleciu międzywojennym ze zbiorów tallińskiego archiwum. Archiwum włączyło się też w inicjatywę koordynowaną przez NDAP, a realizowaną we współpracy z Archiwum Narodowym Gruzji. Efektem przedsięwzięcia ma być przygotowanie wystawy „Polacy w Gruzji”, której otwarcie planowane jest na maj 2010 r.

W 2008 roku zostało podpisane „Wspólne Oświadczenie o współpracy i rozwoju przyjaznych stosunków pomiędzy Województwem Śląskim a Krajem Związkowym Północna Nadrenia-Westfalia, dzięki któremu Archiwum Państwowe w Katowicach uzyskało podstawy prawne do współpracy z Archiwum Krajowym Północnej Nadrenii-Westfalii (Landesarchiv Nordrhein-Westfalen) w zakresie metodyki pracy i konserwacji. Z kolei jego oddziały terenowe w Cieszynie i Raciborzu podtrzymywały kontakty z przygranicznymi archiwami czeskimi i słowackimi tj. Archiwum Ziemi Opawie i jego oddziałem w Karwinie oraz Archiwum Państwowym w Żilinie

3.7. Działalność edukacyjna i popularyzatorska

Do ważniejszych inicjatyw realizowanych przez NDAP w 2009 r. w zakresie edukacji i popularyzacji wiedzy o archiwach i ich zasobach było zorganizowanie trzech wystaw rocznicowych. W związku z 5-leciem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w dniach 29 kwietnia – 5 maja 2009 r. w siedzibie Archiwum Głównego Akt Dawnych prezentowano wystawę pt. *Od Unii do Unii. Polskie wizje jednoczenia Europy*. Przedsięwzięcie zrealizowane zostało przez NDAP we współpracy z MSZ. Na wystawie eksponowano trzy dokumenty: *Unię Lubelską* (1 VII 1569 r.), *Konstytucję dla Europy* – Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego (30 IV 1831 r.) oraz *Traktat Akcesyjny* (16 IV 2003 r.), które obrazowały dążenia Polaków i ich realny wkład w budowę zjednoczonej Europy już od wieku XVI, aż po czasy współczesne. Wystawie towarzyszył wydany przez NDAP katalog, poprzedzony wstępem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz tekstem, prezentującym idee jedności europejskiej w tradycji polskiej na przestrzeni ostatnich stuleci.

Z kolei w kwietniu 2009 r. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych wspólnie z Archiwum Państwowym m. st. Warszawy Oddział w Mławie, przy wsparciu Urzędu Miasta w Mławie, rozpoczęła akcję społeczną zbierania pamiątek i wspomnień od ostatnich żyjących uczestników wydarzeń wojennych. Akcja skierowana była przede wszystkim do mieszkańców miasta Mławy oraz okolic, wśród których mogły się zachować pamiątki historyczne, dotyczące bitwy pod Mławą, która miała miejsce w dniach 1-3 września 1939 r. Celem akcji było zgromadzenie i zabezpieczenie materiałów dotyczących tego okresu przez wykwalifikowany zespół archiwistów. Do zbierania świadectw historii mówionej

zostali zaproszeni wolontariusze – uczniowie 27 szkół gimnazjalnych i średnich. Archiwalia pozyskane w wyniku tego przedsięwzięcia pozwoliły na przygotowanie ekspozycji pt. *Mława '39. Wydarzenia Września 1939 r. w Mławie i na Mazowszu w materiałach archiwalnych*.

Została ona zaprezentowana w dniach 28 VIII – 30 IX 2009 r. w parku miejskim w Mławie. Złożyły się na nią kopie także dokumentów pozyskanych z kilku instytucji w kraju i zagranicą. Do grupy najciekawszych należały materiały z Archiwum Federalnego w Berlinie (m. in. bezpośrednie meldunki do Sztabu Głównego z pola walki, relacje niemieckich żołnierzy), tajne dokumenty Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Armii Krajowej przechowywane w Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz dokument Prezesa Rady Ministrów z podpisem Prezydenta II RP Ignacego Mościckiego, wprowadzający stan wyjątkowy w kraju we wrześniu 1939 r. ze zbiorów Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie.

W związku z przypadającymi we wrześniu rocznicami wydarzeń z okresu II wojny światowej, w dniu 27.09.2009 r. na Zamku Królewskim w Warszawie (Arkady Kubickiego) odbyło się otwarcie wystawy pt. *Organizacja i działalność Polskiego Państwa Podziemnego w materiałach archiwalnych. W 70. rocznicę powstania Polskiego Państwa Podziemnego*. Wystawa towarzyszyła konferencji naukowej: *Polskie Państwo Podziemne – w służbie państwu i wolności*, zorganizowanej przez Kancelarię Prezydenta Rzeczypospolitej. Na ekspozycji, która po konferencji została przeniesiona do Pałacu Prezydenckiego, zaprezentowano wybór najciekawszych materiałów dotyczących Państwa Podziemnego, znajdujących się w zasobach Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

W ramach przygotowań do obchodów rocznicowych w 2010 r., a zwłaszcza 600-lecia bitwy pod Grunwaldem, prowadzone były prace nad opracowaniem koncepcji włączenia się NDAP w planowane przez MKiDN działania. Opracowano scenariusz obchodów, w którym przewidziano szereg imprez plenerowych z udziałem 4 archiwów państwowych (AP Gdańsk, AP Elbląg, AP Olsztyn, AP Toruń). W wymienionych archiwach przeprowadzona została kwerenda, mająca na celu odnalezienie materiałów dotyczących bitwy i towarzyszących temu wydarzeniu okoliczności.

Jedną z istotniejszych inicjatyw o charakterze edukacyjnym było włączenie się NDAP do projektu *Rok Historii Najnowszej*, zainicjowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Jego inauguracja odbyła się w dniu 5 listopada 2009 r. w Domu Spotkań z Historią. Podczas spotkania przedstawiciele kilkunastu instytucji i organizacji podpisali list intencyjny w sprawie propagowania edukacji historycznej wśród uczniów polskich szkół. Poparcia temu przedsięwzięciu udzielili Marszałek Sejmu RP, Bronisław Komorowski i Andrzej Smirnow, przewodniczący Sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży.

W związku z obchodami związanymi z Rokiem Chopinowskim przeprowadzono kwerendę w archiwach państwowych, zleconą przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, której tematem były *Materiały archiwalne dotyczące Fryderyka Chopina*.

W ramach realizacji inicjatyw adresowanych do młodego pokolenia Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych objął patronatem konkurs, organizowany przez Fundację Polsko-Niemieckie Pojednanie we współpracy z NDAP. W dniu 3 września 2009 r. w siedzibie NDAP odbyła się konferencja prasowa związana z inauguracją konkursu dla młodzieży pt. *Nasi bliscy, nasze dzieje, nasza pamięć – Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką*.

Przedsięwzięcia popularyzatorskie w archiwach państwowych zostały zdominowane przez dwa główne wydarzenia rocznicowe: 20 rocznicę wydarzeń z 1989 r. oraz 70 rocznicę wybuchu II wojny światowej. We współpracy z władzami miejskimi, muzeami, oddziałami IPN oraz innymi instytucjami archiwa włączyły się w przygotowanie wystaw archiwalnych oraz konferencji naukowych.

Ogółem w roku sprawozdawczym przygotowano 303 wystawy archiwalne, w tym 131 ekspozycje archiwa opracowały samodzielnie, pozostałe we współpracy z innymi instytucjami. Poza prezentacjami upamiętniającymi ważne wydarzenia rocznicowe, dominowały analogicznie do lat poprzednich ekspozycje dotyczące historii poszczególnych regionów oraz wybitnych postaci z nimi związanych. Szczególną aktywnością w organizacji wystaw archiwalnych wyróżniły się AP Kraków (19 ekspozycji), AP Kielce (14) oraz AP Piotrków Trybunalski (12). Coraz powszechniejszą formą były prezentacje w formie multimedialnej, dostępne dla znacznie szerszego kręgu odbiorców niż wystawy zorganizowane w formie tradycyjnej. Z dużym zainteresowaniem mediów i odbiorców prywatnych spotkała się wystawa wirtualna pt. *Alarm dla miasta Warszawy. Warszawa 1939 w dokumentach i fotografii*: <http://1939.warszawa.ap.gov.pl>. Ekspozycja, przygotowana przez AP m. st. Warszawy, znalazła się w warszawskim programie obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej. W ciągu kilku miesięcy obejrzało ją ponad 15 tys. zainteresowanych.

Wyjątkowymi okazjami do popularyzacji roli archiwów i ich zasobów w społecznościach lokalnych były obchodzone w 2009 r. jubileusze powstania trzech archiwów państwowych: 90-lecie utworzenia Archiwum Akt Nowych w Warszawie, 90-lecie powstania Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim oraz 140-lecie powstania Archiwum Państwowego w Poznaniu. Z tej okazji zorganizowano okolicznościowe ekspozycje materiałów archiwalnych, zaś w lokalnych mediach pojawiło się szereg audycji na temat dziejów poszczególnych placówek oraz gromadzonej przez nie dokumentacji.

Archiwa państwowe kontynuowały działalność edukacyjną poprzez organizowanie stałych zajęć z archiwistyki na uczelniach oraz przyjmowanie studentów i uczniów szkół średnich oraz podstawowych w swoich siedzibach, jak

też włączanie się w szersze inicjatywy tego typu. Szczególną aktywnością w tej dziedzinie wyróżniały się AP w Krakowie, AP w Katowicach, AP Lublin, AP Poznań, AP Siedlce oraz AP Szczecin, biorąc udział w kilkudziesięciu inicjatywach o charakterze edukacyjnym. Interesującym pomysłem były zorganizowane przez AP w Poznaniu w ramach Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki warsztaty pt. *Poznaj swoje korzenie, zbuduj drzewo genealogiczne*, poświęcone nauce posługiwania się archiwalnymi materiałami metrykalnymi, zapoznaniu z bazami danych i prezentacją oryginalnych materiałów archiwalnych najczęściej dotyczących znanych osób oraz *Czytać każdy może. Nawet źródła archiwalne*, w trakcie których prowadzący na przykładzie dokumentów z różnych epok prezentował możliwości czytania i interpretacji źródeł, zachęcając uczestników do samodzielnego czytania.

Niesłabnącym zainteresowaniem cieszyły się organizowane corocznie od 2007 r. przez AP w Siedlcach warsztaty genealogiczne *W poszukiwaniu korzeni*, przeznaczone dla słuchaczy Uniwersytetu III Wieku. W cyklu zajęć warsztatowych i pokazów multimedialnych, prowadzonych przez pracowników Archiwum wzięły udział 4 grupy słuchaczy, liczące łącznie ponad 60 osób. Inicjatywa wsparta finansowo przez Urząd Miasta Siedlce spotkała się z dużym uznaniem słuchaczy.

AP w Szczecinie, poza przedsięwzięciami edukacyjnymi realizowanymi we współpracy z instytucjami krajowymi, nawiązało kontakty w tym obszarze z partnerami zagranicznymi. Evangelisches Zentaralarchiv w Berlinie wyraziło zainteresowanie nawiązaniem bliższej współpracy w zakresie wymiany informacji, publikacji oraz spotkań edukacyjnych. Z kolei w Bibliotece Krajowej w Schwerinie szczecińskie wydawnictwa zgrupowane w Zachodniopomorskim Porozumieniu Wydawców Regionalnych, wśród nich Oficyna Wydawnicza Archiwum Państwowego „Dokument”, uczestniczyły w pierwszej prezentacji wydawców szczecińskich publikujących opracowania dotyczące dziejów i kultury regionu pomorskiego. Wydawnictwo „Dokument” wystawiło 11 pozycji opublikowanych w ostatnich latach. Towarzyszące prezentacji spotkanie dyskusyjne poświęcone było m.in. różnym aspektom współpracy bibliotek i wydawnictw po obu stronach granicy, edukacji społeczności w obu krajach, wymianie informacji, digitalizacji zbiorów, tworzenia bibliografii regionalnej.

Stałą formą edukacji archiwalnej były bezpośrednie wizyty składane głównie przez młodzież w poszczególnych archiwach państwowych. W 2009 r. archiwa odwiedziło ponad 14 tys. osób z kraju i zagranicy. Największą liczbę gości przyjęły AP Kraków (ponad 5 tys. osób), AP Poznań (ponad 1100 osób) oraz ponad 600 osób AP Lublin, AP Rzeszów i AP Wrocław.

Istotnym sposobem propagowania wiedzy o archiwach i gromadzonych przez nie zasobach były strony internetowe, na których odnotowano ogółem ponad 1 mln 700 tys. odwiedzających.

Archiwa państwowe współpracowały aktywnie z mediami ogólnopolskimi i regionalnymi. Ogółem zrealizowano 446 audycji przybliżających społecznościom lokalnym zadania wykonywane przez archiwa i ich pracowników, jak też propagujące wiedzę o zawartości przechowywanych materiałów archiwalnych. W roku sprawozdawczym ukazały się ponadto 642 publikacje prasowe. Szczególną aktywnością w relacjach z mediami wyróżniało się AP m. st. Warszawy, które współpracowało z wieloma stacjami radiowymi i telewizyjnymi (m. in. TVP INFO, TVP Warszawa, Program II Polskiego Radia, Radio RMF FM, Radio Eska, Radio Warszawa, Radio Józef).

4. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

4.1. Prace organów opiniodawczo-doradczych, działających przy dyrektorach archiwów państwowych oraz udział w pracach centralnych komisji i zespołów międzyarchiwalnych

Organami opiniodawczo-doradczymi, funkcjonującymi w archiwach państwowych są: komisje metodyczne, komisje archiwalnej oceny dokumentacji, zespoły zakupu archiwaliów, rady naukowo-programowe oraz inne komisje i zespoły, powoływane przez dyrektorów archiwów do rozpatrywania określonych spraw.

W archiwach państwowych działają 24 komisje metodyczne, przy czym w ich pracach uczestniczą przedstawiciele 33 archiwów. Komisje te w 2009 r. zebrały się na 123 posiedzeniach, w trakcie których omawiano m.in. metody opracowania zespołów archiwalnych, kwestie przynależności zespołowej dokumentacji, dyskutowano nad przedstawionymi pomocami ewidencyjnymi, zatwierdzano wstępy oraz inwentarze zespołów, poddawano ocenie pomoce ewidencyjno-informacyjne nowo przyjętych zespołów i kwalifikowano te zespoły do odpowiedniej grupy opracowania, zatwierdzano zmiany w ewidencji zasobu. Omawiane były również problemy metodyczne związane z opracowaniem zespołów. Najbardziej aktywnie działały KM utworzone w AP w Opolu (12 posiedzeń), AP w Lublinie (10 posiedzeń) oraz AP w Katowicach (8 spotkań).

W roku sprawozdawczym 25 komisji archiwalnej oceny dokumentacji odbyło łącznie 116 posiedzeń.

W 25 archiwach zbierały się na 47 spotkaniach komisje zakupu archiwaliów. Podczas tych zebrań poddawano analizie propozycje zakupu materiałów archiwalnych, zapoznawano się z ofertami antykwarycznymi, dokonywano wycen zaoferowanych archiwaliów, a także podejmowano decyzje o ich zakupie.

Rady naukowo-programowe zbierały się jedynie w dwóch archiwach państwowych. Aktywnie działała rada naukowo-programowa AP Szczecin – odbyła 5 posiedzeń (wspólnych z Zespołem Doradczym Dyrektora), na których omówiono m. in. plan pracy archiwum, zagadnienia związane z przygotowaniem 21 numeru *Szczecińskiego Informatora Archiwalnego*, poruszono też problematykę priorytetów w działalności archiwalnej oraz potrzeb programowych i finansowych. Natomiast w AP Przemyśl w trakcie jednego zebrania rady przedstawiono informację o pracy tego archiwum na przestrzeni lat 2007-2008, poruszono także temat nabytków w zasobie oraz opracowania akt w ostatnich latach.

Pracownicy 21 archiwów państwowych uczestniczyli w pracach centralnych komisji przy Naczelnym Dyrektorze oraz innych zespołów międzyarchiwalnych

o charakterze naukowo-badawczym lub opiniodawczo-doradczym – łącznie 66 przedstawicieli. Archiwiści ci uczestniczyli w pracach następujących komisji i zespołów:

- „Informatyka i Archiwa” - zespół zajmujący się sprawami informatyzacji archiwów państwowych;
- Centralna Komisja Metodyczna;
- Centralna Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji;
- Zespół ds. rozmieszczenia zasobu archiwalnego w archiwach państwowych – powołany został przez Naczelnego Dyrektora w roku sprawozdawczym w celu opracowania zasad rozmieszczania oraz scalania zespołów archiwalnych przechowywanych w archiwach państwowych, opiniowania wniosków w sprawie rozmieszczenia i scalania tych zespołów, a także rozstrzygania innych zagadnień w powyższym zakresie;
- Komisja Zakupu Archiwaliów, która ma za zadanie m. in. ocenę wartości archiwalnej materiałów oferowanych archiwom państwowym do zakupu oraz ustalanie ceny ich zakupu, gdy przekracza ona 3 000 zł.;
- Zespół naukowy do opracowania, przygotowania i wdrożenia w archiwach państwowych Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej - zadaniem zespołu jest przygotowanie założeń technicznych do systemu ZoSIA oraz prace związane z jego przygotowaniem, wykonaniem i wdrożeniem do stosowania w archiwach państwowych;
- Komisja ds. Wyceny Archiwaliów w związku z ich czasowym wywozem za granicę, której zadaniem jest ustalenie propozycji wysokości kwoty ubezpieczenia materiałów archiwalnych dla potrzeb zawarcia umów ubezpieczenia tych materiałów od kradzieży i zniszczenia, w związku z ich czasowym wywozem za granicę.;
- Zespół naukowy do spraw przygotowania wskazówek metodycznych do opracowania materiałów sfragistycznych w zasobie archiwów państwowych;
- Zespół NDAP do opracowania rozporządzeń do nowej ustawy archiwalnej;

Ponadto pracownicy pojedynczych archiwów państwowych brali udział w pracach Zespołu MSWiA i NDAP ds. opracowania nowej instrukcji kancelaryjnej, Kolegium przy Naczelnym Dyrektorsze Archiwów Państwowych, Zespołu Naukowo-Badawczego ds. akt sądowych, Zespołu Naukowo-Badawczego ds. dokumentacji technicznej oraz Polsko-Litewskiej grupy ekspertów archiwalnych do spraw wspólnego dziedzictwa kulturalnego.

4.2. Zebrania naukowe

Kolejnym przejawem działalności naukowej archiwów państwowych jest organizowanie zebrań naukowych. Aktywnie zadanie to realizowało 21 archiwów – w trakcie 69 zebrań wygłoszono 87 referatów i komunikatów. Najwięcej zebrań miało miejsce w Archiwum Głównym Akt Dawnych (8) oraz w AP m.st. Warszawy (7). Prezentowane na spotkaniach referaty często dotyczyły materiałów źródłowych przechowywanych w zasobie danego archiwum i historii regionalnej, prezentowały sprawozdania, relacje z delegacji służbowych oraz realizowanych projektów, poruszały także zagadnienia z zakresu metodyki archiwalnej, problemy związane z dokumentacją w postaci elektronicznej oraz digitalizacją.

4.3. Udział w konferencjach naukowych

Archiwiści uczestniczyli w licznych krajowych konferencjach naukowych – wygłosili w ich trakcie 167 referatów. Tematyka tych obrad dotyczyła często tematyki historycznej oraz bieżących problemów z zakresu praktyki archiwalnej. Pracownicy archiwów państwowych brali udział m.in. w XXIII Konferencji Historyków Kartografii *Dawna kartografia miast*, II Toruńskich Konfrontacjach Archiwalnych zatytułowanych *Teoria archiwalna wczoraj - dziś i jutro*, VI Ogólnopolskim Seminarium Archiwalnym *Zarządzanie dokumentacją w jednostkach organizacyjnych (problemy gromadzenia, opracowywania, udostępniania). Teraźniejszość i przyszłość* oraz wielu innych.

W 2009 r. przedstawiciele archiwów państwowych uczestniczyli w 47 konferencjach międzynarodowych. Polscy archiwiści wzięli udział między innymi w konferencji mającej miejsce w Barcelonie, zorganizowanej przez Międzynarodową Radę Archiwalną – *Draft programme of the Future Proof V international science archives conference*. Pracownicy archiwów państwowych uczestniczyli również w międzynarodowej konferencji archiwalnej CITRA, która odbywała się w listopadzie 2009 r. na Malcie, a poświęcona była tematyce wizerunku zawodowego i kierunków kształcenia archiwistów w XXI wieku. Warto wspomnieć również udział w konferencji zorganizowanej w Brukseli, której obrady dotyczyły projektu APEnet (Archives Portal Europe), mającego na celu stworzenie internetowego portalu przeznaczonego dla prezentacji dokumentów archiwów europejskich.

4.4. Udział w projektach badawczych

W 2009 r. 14 archiwów państwowych wzięło udział w realizacji różnego rodzaju projektów badawczych, mających często charakter badań nad historią regionalną. Przedsięwzięcia te podejmowane były zazwyczaj we współpracy

z innymi krajowymi oraz zagranicznymi instytucjami naukowymi - AP Wrocław, w ramach wymiany archiwistów polskich i czeskich, przeprowadziło kwerendę w zasobie Centralnego Archiwum w Pradze, dotyczącą przede wszystkim dokumentów zawierających informacje na temat dziejów Śląska i Polski w średniowieczu i w czasach nowożytnych (do XVIII w.). Wiele prac badawczych nad historią regionalną przybrało formę opracowania monografii oraz innych publikacji - w tego rodzaju działaniach uczestniczyło AP Elbląg, AP Kielce, AP Łódź, AP Poznań. Archiwum Państwowe w Katowicach wzięło udział w programie *Historia Górnego Śląska* (celem była publikacja podręcznika akademickiego), organizowanym przez Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej w Gliwicach, a także w projektach *Atlas historyczny miast Śląska* (realizowanym przez Instytut Historii Uniwersytetu Wrocławskiego i Herder-Institut w Marburgu) oraz *Atlas historyczny miast Polski* (pod auspicjami Uniwersytetu Śląskiego), mających na celu przygotowanie publikacji źródłowych. Prace redakcyjne i wydawnicze podjęli również pracownicy Archiwum Akt Nowych, AP m. st. Warszawy, AP Wrocław.

Wielu pracowników Archiwum Głównego Akt Dawnych wzięło udział w projekcie *Dokumentowe Dziedzictwo Rzeczypospolitej*, prowadzonym pod auspicjami UNESCO, polegającym na opracowaniu tekstów poświęconych spuściźnie aktowej wybranych urzędów, instytucji, stowarzyszeń, a także osób prywatnych, mającej znaczenie dla historii Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Jednym z elementów tego programu była wymiana skanów dokumentów ważnych z punktu widzenia biblioteki i archiwum Radziwiłłów ze stroną białoruską. W ramach projektu badano materiały przechowywane w AGAD, w innych archiwach państwowych oraz publicznych bibliotekach w Polsce oraz w Europie zachodniej i północnej.

Przedsięwzięciem mającym na celu konserwację i zabezpieczenie tzw. Planów Lindleya, czyli jednego z największych dzieł światowego i polskiego dziedzictwa kartograficznego i geodezyjnego, a także opracowanie metodyki procedur postępowania konserwatorskiego dla całego zespołu, był projekt realizowany w latach 2008 - 2009 przez AP m. st. Warszawy. Archiwum to wzięło udział również w projekcie *Nie po drodze nam z przeciwnikami socjalizmu*, który realizowany był we współpracy z Domem Spotkań z Historią, Muzeum Woli Oddziałem Muzeum Historycznego m.st. Warszawy i Stołeczną Estradą w ramach obchodów 20. rocznicy pierwszych wolnych wyborów w Polsce.

Interesującą inicjatywą badawczą był projekt *Polscy emigranci w Norwegii w XIX-XXI w. Materiały źródłowe do badań*, w realizacji którego uczestniczyło AP Kraków we współpracy z Opplandsarkivet avd. Maihaugen w ramach Funduszu Wymiany Kulturalnej. Natomiast oddział w Nowym Sączu AP Kraków wziął udział w projekcie *70 lat później. Szacunek do historii – pomostem między pokoleniami*.

Dwa archiwa (AAN i AP Wrocław) uczestniczyły w projekcie *Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką*.

Pracownicy AP w Katowicach kontynuowali podjętą w ubiegłych latach współpracę w ramach programu *Europe for Citizens 2007-2013*, mającą na celu badania nad pograniczami w kulturze pamięci państw Unii Europejskiej – w przygotowaniu jest publikacja naukowa.

W AP Poznań kontynuowano projekt badawczy *Trakt Królewsko-Cesarski* oraz współpracę z Pracownią Onomastyki Instytutu Filologii Polskiej UAM w Poznaniu w zakresie badań nad antroponimią Poznania w okresie XVI - VIII w. Archiwum to należy również do współorganizatorów krajowego przedsięwzięcia odnoszącego się do problematyki banków i pieniądza na Śląsku oraz międzynarodowego projektu dotyczącego społeczności transgranicznych.

Wrocławskie archiwum brało udział w programie INDEX Pamięci Polaków Zamordowanych i Represjonowanych przez Hitlerowców za Pomoc Żydom. Program ten, zainicjowany przez Instytut Studiów Strategicznych w Krakowie, a koordynowany przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych, od 2009 r. prowadzony i finansowany był przez Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie. Ponadto w 2009 r. pracownik AP Wrocław zakończył wieloletnią kwerendę w Archiwum Państwowym w Münster (Westfalia). W roku tym zakończono również projekt badawczo-promotorski, którego efektem końcowym była praca doktorska *Przemysł włókienniczy rejonu Gór Sowich w latach 1945-1956*, przygotowana przez pracownika AP Wrocław.

Warto również zauważyć prace AP Szczecin, polegające na poszukiwaniu poloników w archiwach Azerbejdżanu oraz uczestnictwo pracownika tego archiwum w ramach międzyarchiwalnej wymiany w stypendium w Brandenburgisches Landeshauptarchiv in Postdam.

4.5. Współpraca w zakresie archiwoznawstwa

Znaczna część archiwów państwowych prowadzi aktywną współpracę z innymi instytucjami w zakresie archiwoznawstwa.

Archiwa państwowe prowadzą współpracę między sobą oraz z innymi archiwami, funkcjonującymi w kraju i za granicą. W ramach tych działań organizowane są wymiany, wyjazdy służbowe - zagranicznych archiwistów gościło u siebie m.in. AAN, NAC, a archiwistka AP Szczecin w ramach bezdewizowej wymiany prowadziła poszukiwała poloników w archiwach Azerbejdżanu. Pracownicy AAN też wykonywali kwerendę w zasobie Litewskiego Centralnego Archiwum Państwowego w Wilnie, dotyczącą zespołów wytworzonych przez polskie urzędy i instytucje, planowano również wymianę mikrofilmów.

Współpraca archiwów wiązała się też z działaniami podjętymi w związku z organizacją wystaw - pracownicy AP w Gorzowie Wielkopolskim przebywali

w Brandenburgisches Landeshauptarchiv w Poczdamie oraz przyjęli u siebie dyrektora i pracownika tegoż archiwum w związku z przygotowaniem wspólnej wystawy, organizowanej z okazji 60-lecia istnienia Archiwum Państwowego w Gorzowie Wielkopolskim; AP Szczecin podtrzymywało współpracę z Landesarchiv w Greifswaldzie, w ramach której przeprowadzono w archiwach polskich i niemieckich kwerendy dotyczące planowanej wystawy pt. *Sąsiedzi w Europie. Księstwo Pomorskie i Królestwo Polskie 1000-1648*. Z gruzińskim Archiwum Narodowym współdziałało AP m.st. Warszawy przy projekcie wystawy *Polacy w Gruzji*.

W zakresie metodyki pracy i konserwacji prowadzona była współpraca między AP Katowice a Landesarchiv Nordrhein-Westfalen, ponadto AP Katowice wykonuje dla Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku prace związane z digitalizacją akt *Powstańców Śląskich*, przechowywanych w Instytucie. Także Oddziały AP Katowice w Cieszynie i Raciborzu współpracują z przygranicznymi archiwami czeskimi i słowackimi tj. Archiwum Ziemskim w Opawie i jego oddziałem w Karwinie oraz Archiwum Państwowym w Żylinie. Natomiast AP Poznań nawiązało w ubiegłych latach kontakty z archiwami w Popradzie (Słowacja), Pradze (Czechy) i Lozannie (Szwajcaria), sporadycznie kontaktuje się również z archiwum w Rennes (Francja). Także AP Poznań kontynuowało współpracę zagraniczną w ramach porozumienia z 1997 r. z Centralnym Historycznym Archiwum Ukrainy we Lwowie. W 2009 r. AP Wrocław Oddział Zamiejscowy w Jeleniej Górze współpracował z dwoma archiwami czeskimi: Powiatowym Archiwum Państwowym w Semily i Powiatowym Archiwum Państwowym w Trutnovie - dokonano wymiany publikacji archiwalnych, dzielono się też doświadczeniami w dziedzinie nadzoru archiwalnego i porządkowania dokumentacji aktowej.

Przykładem współpracy z krajowymi archiwami może być organizacja praktyk w AP Kraków dla dwóch pracowników Archiwum Wojsk Lądowych Filia nr 3 w Krakowie oraz działania podejmowane przez AP Poznań we współpracy z Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu.

Współpraca archiwów państwowych z instytucjami naukowymi przybierała najczęściej postać prowadzenia zajęć przez ich pracowników na wyższych uczelniach (pracownicy AAN prowadzili zajęcia na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytecie Warszawskim oraz na Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, AP Białystok współpracowało w tym zakresie z Uniwersytetem w Białymstoku, AP Koszalin z Akademią Pomorską w Słupsku, AP Lublin - z Uniwersytetem Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie oraz z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, AP Opole - z Uniwersytetem Opolskim, AP Piotrków Trybunalski - z Uniwersytetem Humanistyczno - Przyrodniczym Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim i Wyższą Szkołą Handlową im. Króla Stefana Batorego w Piotrkowie Trybunalskim, AP Poznań - z Uniwersytetem w Preszowie (Słowacja) oraz Uniwersytetem w Czeskich

Budziejowicach (Czechy), a także z Uniwersytetem Adama Mickiewicza w Poznaniu, AP Rzeszów - z Uniwersytetem Rzeszowskim, AP Szczecin - z Uniwersytetem Szczecińskim, AP Toruń – z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, AP m. st. Warszawy – z Akademią Humanistyczną im. A. Gieysztora w Pułtusku, a AP Zielona Góra – z Uniwersytetem Zielonogórskim). Wielu studentów tych uczelni odbywało w archiwach praktyki studenckie. Archiwa uczestniczyły też w organizacji kursów kancelaryjno-archiwalnych, warsztatów. Podejmowano również wspólne działania w zakresie prac wydawniczych.

Archiwa państwowe współpracowały z krajowymi oraz zagranicznymi placówkami w projektach mających na celu porządkowanie, opracowanie lub też zabezpieczenie przechowywanych przez nie materiałów archiwalnych. AP Katowice uczestniczyło w programie *Ochrona i konserwacja cieszyńskiego dziedzictwa piśmienniczego*, w trakcie którego opracowaniu poddano materiały z zasobu Biblioteki i Archiwum im. Tschammera przy Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cieszynie. Wzorem lat poprzednich archiwa państwowe prowadziły takie działania w instytucjach polonijnych. Trzech pracowników AAN opracowywało materiały archiwalne przechowywane w instytucjach polonijnych we Francji, Argentynie i Stanach Zjednoczonych Ameryki. AP Koszalin wspomagało Fundację Archivum Helveto-Polonicum we Fryburgu w zakresie digitalizacji jej zbiorów. Pracownicy AP Kraków pracowali w Bibliotece Polskiej w Paryżu, Instytucie Polskim im. gen. Władysława Sikorskiego, Studium Polski Podziemnej i Instytucie Józefa Piłsudskiego w Londynie. AP Poznań wspierało Muzeum i Bibliotekę Polską w Rapperswillu. Pracownik AP w Przemyślu przebywał w POSK w Londynie, a AP w Szczecinie w Muzeum i Archiwum Polskim w Ameryce. Archiwiści AP m. st. Warszawy porządkowali zbiory Archiwum Instytutu Literackiego w Maisons Lafitte, oraz Muzeum Polskiego w Ameryce (Chicago) oraz Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku. AP Częstochowa wspierało Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie, a AP Gdańsk Polską Misję Katolicką w Szwajcarii.

4.6. Publikacje pracowników archiwów państwowych

W 2009 r. ukazało się niemal 380 publikacji pracowników archiwów państwowych, wydanych przez podmioty inne niż same archiwa. Wśród nich wymienić można 20 książek autorskich, 10 książek wydanych pod redakcją naukową, 8 edycji źródeł, 5 katalogów wystaw, 14 recenzji, 32 sprawozdania, noty lub komunikaty oraz 290 artykułów. Wśród książek przykładowo można podać następujące pozycje: W. Szczerepa, M. Szczerepa, R. Primke *Wojna w dolinie Bobru, Bolesławiec – Lwówek Śląski – Jelenia Góra w 1945 roku* (Jelenia Góra 2009), ukazały się dwie pozycje w serii *Historia II wojny światowej* autorstwa T. Matuszaka – *Okupacja niemiecka* (tom 3, Warszawa 2009) oraz *Polski rząd i armia w Wielkiej Brytanii* (tom 8,

Warszawa 2009). Opublikowano także książkę A. Nowakowskiej i W. Gertz *Opowieść o kobiecie żołnierzu* (Kraków 2009), M. Wyszomirskiej *Między obroną wolności a państwa. Rzeczypospolita jako przedmiot polemik politycznych w dobie Augusta III (1734-1763)* (Warszawa 2009), J. Macholaka *Z powojennych dziejów Pomorza Zachodniego. Wybrane problemy* (Szczecin 2009), G. Welika *Ziemiaństwo guberni siedleckiej 1867 – 1912* (Siedlce 2009), Z. Czekańskiej-Sitko *Od rurmuzu do actiflo. Z dziejów bocheńskich wodociągów* (Bochnia 2009), M. Węckiego *NSDAP w Tychach* (w ramach serii *Tyskie Zeszyty Historyczne*, z. 5, Tychy 2009).

Archiwiści publikowali wiele artykułów w czasopismach archiwalnych oraz w prasie o zasięgu lokalnym, niejednokrotnie też wchodzi oni w skład redakcji tychże czasopism. Artykuły pracowników ukazały się m.in. w *Roczniku Jeleniogórskim*, *Piotrkowskich Zeszytach Historycznych*, *Przeglądzie Zachodnim*, *Zeszytach Historycznych*, *Archiwistacie Polskiej*.

Pracownicy archiwów państwowych uczestniczyli także w spotkaniach promocyjnych przygotowanych przez nich publikacji.

4.7. Udział we władzach instytucji naukowych i kulturalnych

Ponad 100 archiwistów z 27 archiwów państwowych zasiadało we władzach instytucji naukowych i kulturalnych, takich jak muzea i rady muzeów, stowarzyszenia i instytucje regionalne, w stowarzyszeniach archiwistów i stowarzyszeniach przyjaciół archiwów, uniwersyteckich strukturach organizacyjnych, czy też towarzystwach historycznych.

4.8. Podnoszenie kwalifikacji kadry w archiwach państwowych

W 2009 r. pracownicy 5 archiwów ukończyli następujące etapy podnoszenia kwalifikacji naukowych i zawodowych: stopień naukowy doktora uzyskał pracownik AP Gdańsk, podyplomowe studia archiwistyki ukończyło trzech pracowników AP Gorzów Wielkopolski, dwie osoby zatrudnione w AP Koszalin oraz jedna w AP Kraków, a 5 osób z AP Warszawa zakończyło w roku sprawozdawczym staże zagraniczne. Archiwiści doskonalili swoje umiejętności oraz zdobywali wiedzę poprzez kontynuację nauki na uczelniach wyższych oraz w uczestnictwo w licznych szkoleniach i kursach.

4.9. Inne przedsięwzięcia naukowe

Wśród innych działań, podejmowanych przez archiwa państwowe, można wymienić ekspertyzy wykonane przez AGAD, związane z wystawieniem dokumentów na sprzedaż przez domy aukcyjne „Hotel Drouot” w Paryżu i „Auction Galleries” w Dallas.

ADAD pracowało również nad przygotowywaniem do mikrofilmowania materiałów archiwalnych zagrożonych procesami rewindykacyjnymi. Także AP Koszalin prowadziło prace z zakresu zabezpieczania informacji zawartych w materiałach archiwalnych poprzez ich kopiowanie - na podstawie umowy między AP Koszalin i Muzeum w Koszalinie, zdigitalizowano zapisy z 30 taśm magnetofonowych z zasobu archiwalnego Muzeum w Koszalinie (z tzw. *Kolekcji osieckiej*) - procesowi temu poddano również 76 taśm magnetofonowych z zasobu archiwalnego Centrum Dialogu Ojców Pallotynów w Paryżu.

AP Białystok zawarło porozumienie z Fundacją Uniwersytetu w Białymstoku, w ramach którego w archiwum prowadzone będą kwerendy w celu realizacji projektu *Ładniej? PRL w przestrzeni miasta* (w trakcie projektu wytyczony zostanie szlak edukacyjny wśród budowli powstałych w Białymstoku po II wojnie światowej, w tym obiektów socrealistycznych).

Archiwum Państwowe w Lesznie przygotowało materiały dotyczące dwóch miast – Leszna i Wschowy, w ramach projektu *Miasta w dokumencie archiwalnym*. Materiały te umieszczone zostały na portalu internetowym Polska.pl.

W 2009 r. medalem *Pro publico bono* im. Sabiny Nowickiej „za odkrywanie nieznanych obszarów w wielokulturowej historii miasta” uhonorowany został pracownik AP Łódź - odznaczenie to od 2007 r. przyznawane jest za wkład w kulturę i promowanie miasta przez Towarzystwo Przyjaciół Łodzi.

5. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

5.1. Współpraca bilateralna

Współpraca międzynarodowa opierała się na 26 bilateralnych porozumieniach archiwalnych z zarządami archiwów europejskich oraz państw spoza Europy (Azerbejdżan, Chiny, Gruzja, Iran, Kazachstan, Kirgizja, Mołdowa, Tatarstan, Turcja).

Podobnie jak w latach poprzednich głównymi formami kontaktów były:

- wymiana bezdewizowa archiwistów;
- współpraca w ramach roboczych grup eksperckich (z Litwą i Rosją);
- poszukiwanie materiałów do historii Polski w archiwach partnerów zagranicznych oraz kwerendy dotyczące innych krajów, przeprowadzane w zasobach polskich archiwów państwowych;
- współpraca przy organizowaniu wystaw archiwalnych.

Najbardziej dynamicznie rozwijały się w 2009 r. relacje z archiwami litewskimi. Partnerzy litewscy 3-krotnie składali wizyty w Polsce (kwiecień, maj oraz grudzień 2009 r.). Omawiano sprawy związane z realizacją umowy bilateralnej i zakresem współpracy między archiwami obu stron, sprawę wymiany mikrofilmów oraz kwestie dotyczące wspólnego dziedzictwa archiwalnego. Ważnym elementem współpracy był udział strony polskiej w obchodach 1000-lecia państwa litewskiego. W lipcu 2009 r. wypożyczono z zasobu Archiwum Głównego Akt Dawnych do Wilna 13 dokumentów archiwalnych z okresu staropolskiego, które zostały zaprezentowane na wystawie *Litwa w Dawnych Źródłach Historycznych*. Wśród nich znalazł się widymat aktu Unii Lubelskiej z 1569 r. W uroczystych obchodach w Wilnie, zorganizowanych w dniach 4 - 6 lipca 2009 r. z udziałem przedstawicieli najwyższych władz państwowych kilkunastu krajów, wzięła też udział delegacja NDAP w składzie: dr Sławomir Radoń, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, dr Barbara Berska, zastępca Naczelnego Dyrektora, dr Hubert Wajs, dyrektor AGAD.

Ożywione kontakty utrzymywano z Archiwum Narodowym Gruzji, z którym w 2008 r. podpisano memorandum o współpracy archiwalnej. W dniach 10-14 maja 2009 r. miała miejsce robocza wizyta delegacji polskiej w Tbilisi, w czasie której ustalano kierunki dalszej współpracy ze stroną gruzińską. W trakcie wizyty w Ambasadzie RP w Tbilisi miało miejsce uroczyste otwarcie wystawy archiwalnej poświęconej Polakom w Gruzji. Równocześnie podjęta została decyzja o zorganizowaniu w 2010 r. analogicznej ekspozycji w Warszawie. Archiwum Narodowe Gruzji zadeklarowało gotowość przyjęcia polskiego archiwisty, który przeprowadziłby kwerendę w zasobach archiwów gruzińskich. W kwietniu 2009 r.

z rewizytą w Warszawie przebywała dwuosobowa delegacja z Gruzji. Zaproszeni goście zapoznali się z zasobem oraz metodami pracy Narodowego Archiwum Cyfrowego. Ich szczególne zainteresowanie wzbudziła możliwość zdobycia nowych doświadczeń w zakresie prowadzonych w polskich archiwach projektach digitalizacyjnych oraz prace nad Zintegrowanym Systemem Informacji Archiwalnej, budowanym w NAC.

Współpraca z partnerem ukraińskim koncentrowała się wokół przedsięwzięć realizowanych wspólnie z Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie. W marcu 2009 r. przeprowadzona została kwerenda w zasobie tej instytucji w aktach polskich instytucji państwowych z okresu II Rzeczypospolitej. Kopie cyfrowe wytypowanych materiałów znalazły się na ekspozycji poświęconej rocznicy wybuchu II wojny światowej i działalności polskiego państwa podziemnego. Z kolei na prośbę Państwowego Komitetu Archiwów Ukrainy wykonano i przekazano na cele wystawiennicze skany wybranych dokumentów z zasobu Archiwum Głównego Akt Dawnych.

W ramach wymiany doświadczeń archiwalnych, zwłaszcza w zakresie digitalizacji zasobów, zorganizowany został w dniach 7-10 września 2009 r. wyjazd delegacji polskich archiwów państwowych do Tallina w Estonii. Wizyta miała też związek z otwarciem wystawy pt. *Wykonywa się fotografie. Znani i nieznani w obiektywie warszawskich fotografów z II połowy XIX wieku*, przygotowanej przez Archiwum Państwowe m.st. Warszawy. Otwarciem ekspozycji dokonał Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Estonii, Tomasz Chłoń i dyrektor Estońskich Archiwów Państwowych, Priit Pirsko. Członkowie polskiej delegacji odwiedzili Państwowe Archiwum Filmowe, Miejskie Archiwum Państwowe w Tallinie oraz Archiwum Historyczne w Tartu, gdzie m.in. zapoznali się z technikami zabezpieczania i digitalizacji dokumentów oraz udostępniania ich w Internecie.

Współpraca dwustronna prowadzona była również w ramach roboczych grup eksperckich. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wziął udział w VII Posiedzeniu Polsko-Litewskiej Grupy Ekspertów ds. Zachowania dziedzictwa Kulturowego, zorganizowanym w Rynie w dniach 14 - 17 października 2009 r. Kontynuowane były prace Polsko-Rosyjskiej Grupy ds. Trudnych, która w dniach 28 - 29 maja 2009 r. zebrała się na kolejne posiedzenie w Krakowie. Omawiane były kwestie dotyczące publikacji poświęconych trudnym tematom w stosunkach polsko-rosyjskich oraz sprawy związane z dostępem do archiwaliów w Rosji i problemami rewindykacyjnymi.

W 2009 r. negocjowane były trzy umowy z partnerami zagranicznymi, dotyczące mikrofilmowania zasobów polskich archiwów państwowych. W pierwszym półroczu przedstawiono propozycje nowych porozumień dwóm partnerom: Instytutowi Yad Vashem oraz Jewish Record Indexing - Poland z Kanady, zainteresowanym wznowieniem współpracy z polskimi archiwami państwowymi. Opracowano ramowe porozumienia z NDAP oraz wzory umów

zleceń z poszczególnymi archiwami, jak też załączniki określające standardy techniczne wykonywania kopii. Z kolei Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie zaproponowano renegotjowanie dotychczasowych warunków umowy z 1997 r. W tej sprawie w marcu 2009 r. w siedzibie NDAP odbyło się spotkanie z przedstawicielami Muzeum Holocaustu, poświęcone omówieniu zasad dalszej współpracy.

W roku sprawozdawczym przygotowywano też opracowania informacyjne (głównie na zlecenie MKiDN) na temat współpracy archiwalnej z różnymi krajami, opiniowano międzyrządowe porozumienia i programy współpracy kulturalnej na zlecenie MKiDN oraz MSZ.

5.2. Realizacja programów międzynarodowych

W 2009 r. kontynuowano realizację inicjatyw rozpoczętych w latach poprzednich. Jednym z wieloletnich programów, w którym uczestniczy NDAP, jest projekt *Pamięć świata*, realizowany pod patronatem UNESCO. Na czele Komitetu Krajowego programu stoi Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. W dniach 29-31 lipca 2009 r. w Bridgetown odbyło się spotkanie Międzynarodowego Komitetu Doradczego UNESCO w ramach Programu UNESCO *Memory of the World (Pamięć Świata)*, w którym wziął też udział przedstawiciel Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Podczas spotkania podjęto decyzję o wpisaniu na listę UNESCO kolejnych polskich obiektów archiwalnych. Uznanie UNESCO zyskała propozycja grupy państw (Polski, Białorusi, Litwy, Ukrainy, Rosji i Finlandii) uhonorowania w ten sposób zbiorów archiwalnych i bibliotecznych Radziwiłłów. Najobszerniejsza i pod względem znaczenia historycznego najważniejsza część dziedzictwa kulturowego Radziwiłłów przechowywana jest w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, w ramach zespołu *Archiwum Warszawskie Radziwiłłów*. Samodzielną, zrealizowaną w 2009 r., inicjatywą polską była propozycja wpisania na listę światową Archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu, będącego obecnie w gestii Association Instytut Litteraire „Kultura” w Paryżu. Archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu zawiera kompletną dokumentację działalności tej instytucji emigracyjnej z lat 1946-2000, jak też archiwum prywatne jej założyciela i wieloletniego dyrektora, Jerzego Giedroycia. Archiwum obejmuje m.in. wszystkie prace publikowane przez Instytut do 2000 roku oraz korespondencję Jerzego Giedroycia z autorami, intelektualistami, politykami świata zachodniego i dysydentami z krajów bloku komunistycznego, w tym z tak znanymi postaciami jak André Malraux, Albert Camus, Aleksander Sołżenicyn, Josef Brodski, Czesław Miłosz, Bertrand Russell, Henry Kissinger, Zbigniew Brzeziński, Witold Gombrowicz czy Gustaw Herling-Grudziński.

Inicjatywą realizowaną od wielu lat, a mającą na celu zgromadzenie informacji na temat poloników rozsianych w różnych krajach świata, jest program *Odtworzenie*

pamięci Polski. W 2009 r. opracowano raport, podsumowujący dotychczasowe wyniki kwerend oraz przygotowano nowy 3 -letni projekt prowadzenia dalszych prac we współpracy z Fundacją im. Lanckorońskich, która wspiera finansowo wyjazdy archiwistów. Dalsze poszukiwania w latach 2010-2012 planowane są w archiwach ukraińskich i białoruskich.

W wymienionym okresie sprawozdawczym były kontynuowane prace w ramach realizowanego od grudnia 2005 r. projektu *Index Polaków represjonowanych za pomoc Żydom*. 30 marca 2009 r. w siedzibie NDAP odbyło się kolejne posiedzenie Rady Programowej projektu Index. W spotkaniu, poza dotychczasowymi członkami Rady, uczestniczyli zaproszeni przedstawiciele środowisk kościelnych. W skład Rady zaproszono nowych członków: Ks. Kard. Stanisława Dziwisza (reprezentował go ks. prof. Jan Szczepaniak), Ks. Arcybiskupa Kazimierza Nycza (reprezentował go ks. dr Gałka), Ks. prof. Jana Dyducha, rektora Papieskiej Akademii Teologicznej. W trakcie spotkania dokonano podsumowania dotychczasowej 3-letniej realizacji projektu oraz omawiano możliwości włączenia się w dalsze kwerendy i badania instytucji kościelnych. W 2009 r. nastąpiły zmiany w strukturze organizacyjnej projektu. Instytucją zarządzającą funduszami została Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. W listopadzie 2009 r. zorganizowany został przez NDAP wyjazd pracownika AP we Wrocławiu, który zakończył prowadzoną od kilku lat kwerendę archiwalną w zasobie Archiwum Państwowym w Münster (Niemcy). Z IPN i jego oddziałów pozyskano kolejną partię danych (ponad 1000 rekordów), które wprowadzono do bazy danych administrowanej w NDAP.

Zmiany organizacyjne nastąpiły też w realizowanym przez NDAP oraz inne instytucje krajowe wieloletnim programie: *Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką*. W styczniu 2009 r. koordynatorem projektu wyłonionym w drodze konkursu została Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie. W związku z tym przygotowano nową umowę o współpracy między Fundacją a NDAP, którą podpisano w sierpniu 2009 r. W oparciu o nią w październiku 2009 r. zostały przygotowane ponownie i przekazane Fundacji bazy danych, zebrane z 22 archiwów państwowych (ponad 900 tys. rekordów). W okresie od września do połowy grudnia 2009 r. NDAP zorganizowała i koordynowała kwerendy archiwalne w dwu archiwach państwowych: AP Gdańsk i AP Wrocław. W ich wyniku zebrano i przekazano do Fundacji ponad 17 tys. nowych rekordów.

W listopadzie 2009 r. zakończono realizowany przez kilka ostatnich lat projekt międzynarodowy: *Wirtualna rekonstrukcja archiwum i biblioteki Radziwiłłów w Nieświeżu (we współpracy z archiwami białoruskimi, ukraińskimi oraz Polskim i Rosyjskim Komitetem UNESCO)*. W prace archiwalne ze strony polskiej zaangażowani byli głównie pracownicy Archiwum Głównego Akt Dawnych, którzy przygotowywali opisy dokumentów, prezentowanych następnie *on line* na stronie programu. Podsumowanie wyników projektu odbyło się w trakcie międzynarodowej konferencji naukowej w Mińsku, w której udział wzięła też delegacja NDAP.

W 2009 r. NDAP przystąpiła do realizacji projektu europejskiego *APENet (Europejski Portal Archiwalny)* w oparciu o umowę podpisaną 15 stycznia 2009 r. z Narodowym Archiwum Hiszpanii oraz środki finansowe z programu eContentPlus. W okresie sprawozdawczym przedstawiciele NDAP czterokrotnie brali udział w roboczych spotkaniach projektu, zorganizowanych w Brukseli, Lundzie oraz Madrycie.

W ramach realizacji przyjętych zobowiązań w roku sprawozdawczym pracownicy kilku archiwów państwowych (NAC, AGAD, AP Kraków, AP Olsztyn) wykonali prace dotyczące mapowania baz danych funkcjonujących w archiwach państwowych (SEZAM, IZA, ZOSIA) oraz opracowali szereg materiałów informacyjnych o polskim systemie archiwalnym na potrzeby partnerów projektu (Archiwum Narodowe Francji oraz Archiwum Narodowe Hiszpanii). W dniu 7 grudnia 2009 r. zorganizowano w NDAP spotkanie nowo powołanego na potrzeby projektu zespołu roboczego, złożonego z informatyków i archiwistów z 4 archiwów państwowych (NAC, AGAD, AP Kraków, AP Olsztyn). W grudniu 2009 r. przygotowany został i przekazany do koordynatora projektu, Archiwum Narodowe Hiszpanii, raport finansowy za okres rozliczeniowy od 15 stycznia do 30 listopada 2009 r. Opracowany też został ramowy plan prac na 2010 r. W ramach prac bieżących prowadzona była korespondencja z partnerami zagranicznymi projektu, dotycząca szczegółów współpracy. W okresie sprawozdawczym podjęto m. in. decyzję o udostępnieniu serwera NAC na potrzeby nowo tworzonej przez partnerów z Holandii i Szwecji strony internetowej projektu oraz o wejściu przedstawicieli NDAP do prac w ramach WP3 (Interoperability between APENET and EUROPEANA).

5.3. Udział w pracach organizacji międzynarodowych

Współpraca w tym obszarze - analogicznie do lat ubiegłych - koncentrowała się na udziale przedstawicieli Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz reprezentantów archiwów państwowych w przedsięwzięciach koordynowanych przez Międzynarodową Radę Archiwów i podległe jej agendy, jak też na angażowaniu się w prace EBNA, DLM-Forum oraz Europejskiej Grupy Archiwalnej i podległych jej grup roboczych. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wchodzi ponadto w skład zarządu EURBICA - Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów.

Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, dr Barbara Berska, regularnie uczestniczyła w spotkaniach Europejskiej Rady Archiwistów Krajowych (European Board of National Archivists - EBNA), jak też w posiedzeniach Europejskiej Grupy Archiwalnej, stanowiących najważniejsze forum wymiany informacji między partnerami. W dniach 23-24 kwietnia 2009 r. odbyło się spotkanie członków EBNA w Pradze, zaś w drugiej połowie roku (13-14 października 2009 r.)

w Lundzie (Szwecja). 30 stycznia 2009 r. oraz 14 października 2009 r. odbyły się zebrania Europejskiej Grupy Archiwalnej (European Archival Group).

Przedstawiciel Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych uczestniczył w minionym roku w pracach DLM-Forum, które jest multidyscyplinarnym gremium, skupiającym reprezentantów archiwów europejskich, pracujących nad standardami dotyczącymi zarządzania i przechowywania cyfrowych zasobów archiwalnych. W roku sprawozdawczym na posiedzeniu DLM-Forum w Härnösand w Szwecji (4 - 5.listopada) reprezentantem polskich archiwów był dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych. Spotkanie z udziałem przedstawicieli 19 krajów poświęcone było zagadnieniom nowej organizacji DLM Forum oraz sprawom postępowania z dokumentacją elektroniczną, zwłaszcza zaś systemem zarządzającym dokumentacją i jej przejmowaniem do archiwów.

W dniach 25 - 26 maja 2009 r. Anna Czajka, doradca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, uczestniczyła w spotkaniu Europejskiej Grupy ds. Zapobiegania Katastrofom w Archiwach.

5.4. Udział w konferencjach międzynarodowych, seminariach archiwalnych, stażach dla archiwistów

Jednym z ważniejszych wydarzeń w 2009 r. była międzynarodowa konferencja w Paryżu, zorganizowana w dniach 3 - 4 kwietnia 2009 r. pt. *Intelektualiści w walce z reżimem komunistycznym*. Organizatorami tego spotkania byli: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych i Ośrodek Kultury Polskiej w Paryżu. W konferencji wziął udział dr Sławomir Radoń, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, który dokonał jej uroczystego otwarcia.

Przedstawiciel Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych uczestniczył w pracach międzynarodowej grupy, zajmującej się kwestią dalszego funkcjonowania placówki w Bad Arolsen, gromadzącej jedne z największych na świecie zbiory materiałów, dotyczących ofiar II wojny światowej. W dniach 18 - 19 maja 2009 r. odbyło się w Londynie doroczne posiedzenie Międzynarodowej Komisji ds. Międzynarodowej Służby Poszukiwań w Bad Arolsen. Obrady skupiły się na wypracowaniu wspólnego stanowiska w sprawie nowego traktatu określającego warunki funkcjonowania tej instytucji. Z kolei w dniach 13 -15 września 2009 r. w Bad Arolsen miało miejsce spotkanie Strategicznej Grupy Roboczej Międzynarodowej Komisji ds. Międzynarodowej Służby Poszukiwań. Celem spotkania była przedyskutowanie projektu nowej umowy międzynarodowej przygotowanej przez Grupę na przełomie 2008/2009. W obu spotkaniach uczestniczył przedstawiciel NDAP.

W dniach 16 -18 września 2009 r. odbyło się w Helsinkach pierwsze spotkanie szefów pracowni konserwatorskich archiwów narodowych państw Unii

Europejskiej. Spotkanie miało na celu zainicjowanie ścisłej współpracy oraz wymiany doświadczeń w dziedzinie konserwacji i zabezpieczania archiwaliów między narodowymi archiwami krajów UE. W spotkaniu wzięła udział Anna Czajka, Kierownik Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (AGAD), która przedstawiła prezentację na temat działalności pracowni konserwatorskich w Polsce. W czasie sesji otwartej dla słuchaczy wygłosiła referat pt. *Difficult choices of Polish archival conservation – between historical treasures and fragile modern documents*.

W ramach wymiany bezdewizowej z partnerami zagranicznymi zorganizowano wyjazdy 6 polskich archiwistów do archiwów w Austrii, Czechach oraz Niemczech. W trakcie pobytów przedstawiciele polskich archiwów poszukiwali poloników w zasobach innych państw oraz zapoznawali się z metodami pracy archiwów poszczególnych krajów. Z kolei w Polsce przyjęto 4 osoby z Czech i Niemiec. W maju - czerwcu 2009 r. archiwista z AP w Katowicach uczestniczył w tzw. stażu technicznym, organizowanym przez Archiwum Narodowe Francji we współpracy z Ambasadą Francji w Warszawie. W ramach stypendium przyznawanego przez Fundację Kościuszkowską zorganizowano kolejny wyjazd archiwisty do Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku .

5.5. Współpraca z ośrodkami polonijnymi

Współpraca z Polonią była jednym z ważniejszych obszarów działalności NDAP poza krajem (szczegółowe informacje na ten temat zamieściliśmy na s. 45). Zadania te realizowane były głównie w oparciu o kompleksowy program pomocy, finansowany przez MKiDN. Zorganizowano łącznie pomoc dla 16 instytucji polonijnych, z którymi kontakty nawiązane zostały w latach poprzednich. Skierowano do nich 15 archiwistów, którzy kontynuowali porządkowanie i ewidencjonowanie materiałów archiwalnych z wykorzystaniem baz danych SEZAM oraz IZA, stosowanych w archiwach państwowych w kraju. W niektórych ośrodkach prowadzone były prace digitalizacyjne (Muzeum Polskie w Chicago, Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu im. Jana Pawła II w Rzymie, Fundacja Archivum Helveto-Polonicum we Fryburgu).

Efekty prac w instytucjach polskich w Londynie były oceniane w trakcie roboczej wizyty w ośrodkach polonijnych zastępcy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, dr Barbary Berskiej. W trakcie 3-dniowego pobytu w Londynie (25 -28 listopada) dr Berska odwiedziła 4 instytucje polskie (Biblioteka Polska w Londynie, Studium Polski Podziemnej, Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie, Instytut i Muzeum im. Gen. Sikorskiego w Londynie) oraz przeprowadziła rozmowy z ich przedstawicielami na temat dotychczasowych efektów współpracy z NDAP i planów na przyszłość. Pod koniec roku sprawozdawczego (10-12 grudnia) zorganizowano wizytę roboczą Zastępcy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Fundacji Archivum Helveto-Polonicum we Fryburgu (Szwajcaria). Jej celem było

nawiązanie bliższej współpracy z tą instytucją, zapoznanie się z jej zasobem, ewidencją i warunkami przechowywania oraz zapoznanie się z wynikami prac nad digitalizacją zasobu, które były prowadzone przez delegowanego pracownika z AP Koszalin. Ustalono, że potencjalnymi obszarami współpracy byłyby: nieodpłatne przekazanie Fundacji do użytkowania baz danych SEZAM oraz IZA, przekazanie przez Fundację skanów dokumentów dotyczących żołnierzy internowanych w Szwajcarii w czasie II wojny światowej, współpraca przy konserwacji rysunków Mehofera oraz Wyspiańskiego.

Jako odrębny projekt kontynuowano we współpracy z Biblioteką Narodową i Stowarzyszeniem Instytutu Literackiego „Kultura” program zabezpieczenia bezcennych zbiorów archiwalnych oraz bibliotecznych, przechowywanych w Maisons Laffitte pod Paryżem. Efektem prac podjętych w ubiegłym roku było przeprowadzenie ekspertyzy konserwatorskiej i przygotowanie raportu na temat fizycznego stanu zachowania materiałów archiwalnych oraz rozpoczęcie prac porządkowo-inwentaryzacyjnych w najcenniejszej dla badaczy grupie akt, jakimi są teki redakcyjne paryskiej „Kultury”. Zadania te zrealizowane zostały zgodnie z zakładanym harmonogramem przez 4-osobowy zespół archiwistów w trakcie dwukrotnie zorganizowanych dwumiesięcznych wyjazdów (łącznie 78 dni roboczych) do archiwum Instytutu w okresie od sierpnia do końca listopada 2009 r. Wyniki prac archiwistów, jak i bibliotekarzy zostały wprowadzone do baz cząstkowych (łącznie ok. 20 tys. rekordów), a następnie do centralnej bazy danych. Zespół archiwalno-biblioteczny wykonał ponadto szereg innych prac organizacyjno-porządkowych, m. in. porządkowanie pomieszczeń, przepakowanie zbiorów do specjalnie zakupionych teczek i pudeł bezkwasowych, przeniesienie opracowanych materiałów.

NDAP koordynowała również program digitalizacji nagrań, przewiezionych do kraju w czerwcu 2009 r. z Ośrodka OO. Pallotynów w Paryżu. Materiały te powstały w wyniku działalności Centrum Dialogu założonego przez ks. Józefa Sadzika w 1973 r. i będącego ośrodkiem polskiego życia intelektualnego i duszpasterskiego w Paryżu. Zbiór nagrań z wybitnymi działaczami opozycji demokratycznej w PRL obejmujący ponad 400 j.a. był digitalizowany w ciągu roku sprawozdawczego w Archiwum Państwowym w Koszalinie.

Stałą płaszczyzną współpracy z Polonią pozostawało w 2009 r. uczestnictwo w dorocznych posiedzeniach Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, działającej od 1978 r. We wrześniu 2009 r. odbyła się kolejna sesja w Montresor we Francji, w której udział wzięła dr B. Berska, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Z kolei w dniu 16 września w siedzibie NDAP zorganizowano kolejne posiedzenie Rady Dziedzictwa Archiwalnego, pod przewodnictwem b. Prezydenta RP Ryszarda Kaczorowskiego. Posiedzenie poświęcone było głównie sprawom

reorganizacji dotychczasowego składu osobowego Rady, zakresu jej współpracy z instytucjami krajowymi oraz planem działalności na najbliższe lata.

W ramach działań promujących działalność NDAP w środowisku polonijnym opracowano i umieszczono na stronie internetowej: www.archiwa.gov.pl informacje dotyczące zbiorów archiwalnych oraz zakresu współpracy z NDAP, obejmujące 18 instytucji z 7 krajów Europy i obu Ameryk.

5.6. Uzupelnianie zasobu archiwalnego

W 2009 r. kontynuowano uzupełnianie zasobu archiwów państwowych, głównie poprzez mikrofilmowanie poloników w ramach wymiany z partnerami zagranicznymi (Litwa), w ramach realizowanych umów bilateralnych lub w drodze zakupu. Ze środków przekazywanych przez MKiDN zmikrofilmowano i przewieziono do kraju 30 tys. klatek z zespołu *Archiwum Lubomirskich*, przechowywanego w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie. Materiały te wzbogacą zasób Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie. Prace zostały wykonane w ramach 3-letniego programu *Rejestracja i mikrofilmowanie elementów polskiego dziedzictwa archiwalnego za granicą*, w oparciu o umowę z 2007 r. zawartą między NDAP a Centralnym Państwowym Archiwum Ukrainy we Lwowie.

W ramach umowy z partnerem litewskim w grudniu 2009 r. dokonano wymiany mikrofilmów interesujących obie strony. Strona polska przekazała kopie mikrofilmowe z tzw. Metryki Litewskiej z zasobu AGAD, z kolei z archiwów litewskich przekazano mikrofilmy z zespołu akt: Rząd Gubernialny Augustowski, przechowywanego w Litewskim Archiwum Historycznym w Wilnie. Pozyskane mikrofilmy (ponad 70 tys. klatek) wzbogacą zasób Archiwum Państwowego w Suwałkach.

Wymiana mikrofilmów z Białorusią ustalona na 10 tys. klatek mikrofilmowych nie została zrealizowana w 2009 r. z powodu trudności finansowych zgłaszanych przez partnera białoruskiego.

W listopadzie 2009 r. ze środków pozyskanych z MKiDN dokonano zakupu 181 rolek mikrofilmów (tzw. aleksandryjskich), przechowywanych w Narodowym Archiwum w Waszyngtonie. Zakupione mikrofilmy zawierają głównie materiały dotyczące wojny obronnej w Polsce w 1939 r. i docelowo zostaną przekazane do zasobu Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

5.7. Wypożyczenia materiałów archiwalnych za granicę

W roku sprawozdawczym wydano 7 zezwoleń na czasowy wywóz dokumentów archiwalnych, wypożyczanych za granicę w celach wystawienniczych. Dokumenty były wypożyczane do 3 krajów: Belgia, Niemcy oraz USA. Instytucjami wypożyczającymi w dwu przypadkach były archiwa państwowe (Archiwum Państwowe w Gdańsku oraz Archiwum Państwowe w Krakowie). Ponadto o wydanie zezwolenia na czasowy wywóz archiwaliów za granicę występowały: Żydowski Instytut Historyczny w Warszawie (dokumenty z tzw. Archiwum Ringelbluma) oraz Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie (materiały dotyczące byłych robotników przymusowych).

5.8. Usługi reprograficzne dla instytucji zagranicznych

W kwietniu 2009 r. zakończono realizację wieloletniego projektu, mającego na celu zabezpieczenie bezcennych materiałów do historii trzech powstań śląskich, z zasobu archiwum Instytut im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. W kwietniu odesłano do Instytutu ostatnią, piątą partię materiałów archiwalnych, sprowadzonych do Kraju w celu wykonania niezbędnych zabiegów konserwatorskich oraz kopii cyfrowych. Partnerami NDAP oraz Instytutu w wykonaniu tego przedsięwzięcia były polskie służby dyplomatyczne (MSZ oraz Konsulat Polski w Nowym Jorku), Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów przy AGAD, Archiwum Państwowe w Katowicach oraz Biblioteka Śląska w Katowicach.

W 2009 r. NDAP nadal koordynowała prace reprograficzne w ramach wieloletniej umowy z Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie. Na podstawie umowy z 8 września 1997 r. realizowano mikrofilmowanie w Archiwum Państwowym w Łodzi w aktach zespołu nr 221 *Akta miasta Łodzi. Zarząd Miejski w Łodzi. Wydział do Spraw Getta (Gettoverwaltung)*. Przygotowano i przekazano do mikrofilmowania w NAC-u wytypowane akta z Archiwum Państwowego w Zamościu i Kaliszu.

6. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

6.1. Prace wydawnicze Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych

W 2009 r. prace wydawnicze prowadzone w NDAP koncentrowały się na przygotowaniu dwóch obszernych edycji źródełowych:

1. *Stosunki polsko-izraelskie 1945-1967;*
2. *Polscy jeńcy wojenni w niewoli sowieckiej w latach 1919-1922*

Obie publikacje stanowią rezultat kilkuletnich prac badawczych historyków i archiwistów z Polski oraz krajów partnerskich. We współpracy z Archiwum Państwowym w Katowicach ukazały się drukiem dwa informatory archiwalne:

- *Informator o zasobie archiwalnym AP w Katowicach Oddział w Pszczynie;*
- *Informator o zasobie archiwalnym AP w Katowicach Oddział w Cieszynie.*

Prowadzone były też prace redakcyjne nad przygotowaniem do druku kolejnych publikacji:

- *Dziedzictwo archiwalne we współpracy Polski i Ukrainy;*
- *Archeion, t. CX;*
- *Raport Unii Europejskiej na temat archiwów.*

W ramach działań informacyjno-promocyjnych przygotowano aktualną ofertę wydawniczą (*Katalog wydawnictw NDAP i AP, 2010*).

Okazją do szerszej promocji publikacji Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych oraz archiwów państwowych była ich prezentacja podczas XVIII Targów Książki Historycznej, które odbyły się na Zamku Królewskim w Warszawie w dniach 26-29 listopada 2009 r.

6.2. Prace wydawnicze archiwów państwowych

W roku 2009 archiwa państwowe kontynuowały prace nad różnego typu publikacjami, wśród których znajdowały się pomoce archiwalne (przewodniki po zasobach, informatory, inwentarze zespołów), wydawnictwa źródłowe, monografie i inne opracowania historyczne, czasopisma archiwalne i wydawnictwa seryjne. W części przypadków przygotowywano wydawnictwa w postaci elektronicznej i zamieszczano na stronach internetowych jako prezentacje multimedialne. Z takiej formy edycji skorzystały m. in. AP w Białymstoku, AP w Krakowie, AP w Poznaniu, AP w Szczecinie, AP m. st. Warszawy.

W grupie pomocy archiwalnych na uwagę zasługuje wydanie dwutomowego informatora o zasobie Archiwum Akt Nowych (*Archiwum Akt Nowych. Informator o zasobie archiwalnym*, t. 1-2, Warszawa 2009).

Odrębną grupą wydawnictw są czasopisma archiwalne i wydawnictwa seryjne, publikowane w niektórych archiwach od wielu lat. Pełnią one istotne funkcje w naukowych środowiskach regionalnych, umożliwiając zarówno pracownikom archiwów, jak też miejscowym historykom prezentację wyników ich prac badawczych oraz wypełniając lukę w historiografii poszczególnych wspólnot lokalnych. Przykładem tego typu publikacji, mających już długą tradycję są m.in. *Teki Archiwalne*, publikowane przez Archiwum Akt Nowych, *Miscellanea Historico-Archivistica*, wydawany przez Archiwum Główne Akt Dawnych. *Krakowski Rocznik Archiwalny*, wydawany przez AP Kraków, *Poznański Rocznik Historyczno-Archiwalny* (AP Poznań), *Rocznik Historyczno-Archiwalny* (AP Przemyśl), *Prace Historyczno-Archiwalne* (AP Rzeszów), *Szczeciński Informator Archiwalny* (AP Szczecin) i inne.

Analogicznie do lat poprzednich, znaczną grupę opracowanych w 2009 r. wydawnictw stanowiły prace będące pokłosiem uczestnictwa archiwów państwowych w konferencjach naukowych, obchodach jubileuszowych, obchodach rocznic państwowych. Pracownicy archiwów angażowali się też w publikacje wydawnictw źródłowych do dziejów różnych regionów, czy też monografie historyczne.

7. PRZECHOWYWANIE DOKUMENTACJI NIEARCHIWALNEJ

Przejęcie dokumentacji osobowo-płacowej pracodawców o czasowym okresie przechowywania przez archiwa państwowe może nastąpić w następujących trybach:

1. na podstawie umowy cywilno-prawnej;
2. na podstawie postanowienia sądowego;
3. na podstawie decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

W wyniku zawarcia umów cywilno – prawnych archiwa przejęły w 2009 r. 5 477,97 mb. (346 791 jednostek) dokumentacji niearchiwalnej, natomiast w oparciu o postanowienia sądowe w archiwach znalazło się 241,21 mb (42 987 j.) tychże dokumentów. W 2009 r. nie doszło do przejęcia dokumentacji niearchiwalnej na podstawie decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Całość zasobu dokumentacji niearchiwalnej przechowywanej przez archiwa państwowe mierzy 27 911,1 mb (2 429 332 j.). W porównaniu z 2008 r. zasób ten zwiększył się o 11 % mb (4 % j.). Biorąc pod uwagę tylko dokumentację przechowywaną odpłatnie wzrost wyniósł 15 % w mb i 10 % w ilości jednostek.

Tabela 4. Rozmiar dokumentacji niearchiwalnej (ogółem i nabytków)

	Rozmiar łączny na koniec roku sprawozdawczego				Nabytki w roku sprawozdawczym			
	odpłatnie		nieodpłatnie		odpłatnie		nieodpłatnie	
	mb	j.	mb	j.	mb	j.	mb	j.
Osobowa	7 909,24	1 847 653	711,39	142 275	1 163,08	271 309	192,53	41 678
Płacowa	4 133,18	142 465	237,72	18 474	790,06	25 121	48,68	1 309
Inna	14 897,44	277 607	22,13	858	3 524,83	50 361	0	0
RAZEM	26 939,86	2 267 725	971,24	161 607	5 477,97	346 791	241,21	42 987

Wartość kontraktów na przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej

1 671 945,3	zł
-------------	----

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych prowadził ewidencję przechowawców wpisanych do ogólnie dostępnego rejestru na stronie internetowej http://ewidencja.archiwa.gov.pl/ew_index.php. W roku sprawozdawczym w rejestrze figurowało 202 przechowawców.

8. KADRY

8.1. Zatrudnienie

Tabela 5. Zatrudnienie w archiwach państwowych i w NDAP w dniu 31.12.2009 r.

Zatrudnienie	etaty	osoby
w archiwach państwowych	1 455,60	1 532
w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych	56,00	59
RAZEM	1 511,60	1 591

Na koniec roku sprawozdawczego zatrudnionych w archiwach państwowych było 1 532 osoby na 1 455,6 etatu, natomiast w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych pracowało 59 osób w ramach 56 etatów. W porównaniu z ubiegłym rokiem w archiwach państwowych odnotowano wzrost zatrudnienia o 12 pracowników (13 etatów), natomiast w NDAP zatrudniano o 1 osobę więcej (wzrost o 0,75 etatu).

Tabela 6. Zatrudnienie w archiwach państwowych w dniu 31.12.2009 r.

Zatrudnienie	etaty	Osoby	
rodzaj działalności pracowników	archiwalna	888,00	908
	naukowa	8,70	11
	konserwacja	90,00	93
	administracja	212,40	229
	obsługa	256,50	291
RAZEM	1 455,60	1 532	

W 2009 r. w archiwach państwowych działalnością archiwalną zajmowało się 908 osób (w ramach 888 etatów), na stanowiskach związanych z pracą naukową zatrudnionych było 11 osób (8,7 etatu), prace konserwatorskie wykonywało 90 osób (93 etaty). W końcu roku sprawozdawczego na stanowiskach administracyjnych pracowało 229 osób (w ramach 212,4 etatu), natomiast w obsłudze 291 pracowników

(na 256,5 etatu). Liczba osób zatrudnionych w archiwach państwowych wzrosła w zakresie obsługi (o 18 osób – 17,25 etatu), w nieznacznym stopniu również w administracji (o 2 osoby – 1,5 etatu) i konserwacji (o 1 osobę – 2,5 etatu). Działalnością naukową zajmowała się ta sama liczba osób, co w 2008 r. (minimalnie wzrosła liczba etatów – o 0,25). Zatrudnienie zmniejszyło się w zakresie działalności archiwalnej – spadek o 9 osób (8,5 etatu).

Podobnie jak w ubiegłych latach, wiele osób skorzystało z możliwości odbycia w archiwach państwowych stażu (246 stażystów) oraz praktyk (775 praktykantów). W archiwach pracowało również 101 wolontariuszy. Ponadto w NDAP staż odbyło 6 osób, a 1 osoba zgłosiła się jako wolontariusz.

8.2. Wykształcenie pracowników

Tabela 7. Stan wykształcenia pracowników archiwów państwowych i NDAP w dniu 31.12.2009 r. – studia wyższe

		archiwa	NDAP	RAZEM
wykształcenie wyższe	archiwistyczne	328	2	330
	historyczne	245	15	260
	inne	254	30	284
RAZEM		827	47	874

Wśród osób o wyższym wykształceniu, zatrudnionych w archiwach państwowych, przeważają pracownicy z wykształceniem archiwistycznym – 40 %. Osoby o wykształceniu historycznym stanowią 30 % pracujących z wyższym wykształceniem, zaś posiadające inne wykształcenie wyższe – 31%. Odmienny rozkład wykształcenia pracowników występuje w NDAP – tutaj zdecydowana większość osób z wyższym wykształceniem (64 %) ukończyła studia o innym kierunku niż wymienione w Tabeli 7. Mniej liczną grupę stanowią historycy (32 %), zaś archiwiści to zaledwie 4 % zatrudnionych.

Tabela 8. Stan wykształcenia pracowników archiwów państwowych i NDAP w dniu 31.12.2009 r. – studia podyplomowe

		archiwa	NDAP	RAZEM
studia podyplomowe	archiwistyczne	175	3	178
	historyczne	5	0	5
	inne	52	11	63
RAZEM		827	232	14

Większość pracowników archiwów państwowych, którzy ukończyli studia podyplomowe (75 %), wybrała kierunek archiwistyka, 5 % ukończyło podyplomowe studia historyczne, zaś inne 22 %.

9. FINANSE

9.1. Dochody budżetowe

Dochody budżetowe zostały zaplanowane na 2009 r. dla archiwów państwowych w wysokości 264 000 zł. Głównym źródłem dochodów były wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych, wpływy ze sprzedaży wyrobów, wpływy ze sprzedaży składników majątkowych oraz pozostałych dochodów. Gospodarstwa pomocnicze wpłaciły do budżetu część wypracowanego zysku.

Wykonanie dochodów kształtuje się następująco:

Tabela 9. Wykonanie dochodów w 2009 r.

§	Dochody z tytułu:	plan (zł)	wykonanie (zł)
075	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych	80 000	104 307
083	Wpływy z usług	20 000	9 773
084	Wpływy ze sprzedaży wyrobów	60 000	54 111
087	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	8 000	15 478
092	Pozostałe odsetki		10
097	Wpływy z różnych dochodów	96 000	155 844
240	Wpływy do budżetu nadwyżki dochodów własnych		84
238	Wpływy do budżetu z części zysku gospodarstw pomocniczych		11 205
RAZEM		264 000	350 812

9.2. Wydatki budżetowe

W roku 2009 kwota postawiona do dyspozycji przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego na działalność archiwów państwowych wyniosła 108 885 283 zł. Stanowiła ona plan, którego wykonanie zamknęło się kwotą

108 840 441 zł, co oznacza, że wykonanie wyniosło 99,96 %. Zwrot niewykorzystanych środków do budżetu to kwota 44 842 zł.

Podział na poszczególne rodzaje wydatków ilustruje poniższa tabela:

Tabela 10. Struktura wydatków archiwów państwowych w 2009 r.

L.p.	Rodzaj wydatków	Wykonanie 2009 rok (zł)
1.	Wynagrodzenia osobowe pracowników	58 348 290
2.	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	4 134 052
3.	Składki na ubezpieczenie społeczne	9 352 970
4.	Składki na fundusz pracy	1 416 013
5.	Wydatki majątkowe	15 749 982
6.	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	105 066
7.	Składki na PFRON	291 835
8.	Wydatki rzeczowe	19 442 233
Razem		108 840 441

9.3. Dochody własne

Wpływy z usług za rok 2009 wyniosły 3 339 045 zł., a wydatki 3 224 345 zł. Stan środków na 31 grudzień 2009 r. wyniósł 401 605 zł.

W porównaniu do roku 2008 wpływy wzrosły o 20 % (2 774 182 zł), wydatki 16 % (2 781 029 zł) stan środków na koncie bankowym wyniósł 286 899 zł.

9.4. Sumy na zlecenie - Przechowalnictwo

Okolo 6 mln. zł znajduje się na koncie sum na zlecenie w związku ze świadczeniem usług związanych z przechowalnictwem dokumentacji osobowej i płacowej.

9.5. Gospodarstwa pomocnicze

Gospodarstwa Pomocnicze powołane przy 7 Archiwach Państwowych (GP w Koszalinie zostało zlikwidowane w II połowie 2009 r.) uzyskały przychody w 2009 r. z tytułu porządkowania akt oraz prowadzenia szkoleń w zakresie archiwizacji w wysokości 2 168 334 zł a koszty kształtują się na poziomie 2 152 656 zł i w stosunku do roku 2008 przychody zmniejszyły się o 14 % (2 530 934 zł), a koszty o 16 % (2 498 749 zł).

9.6. Inwestycje

Realizacja inwestycji do wykonania w 2009 roku przebiegła zgodnie z harmonogramami ujętymi w programach inwestycji za wyjątkiem niewielu opóźnień, jakie miały miejsce w pierwszym półroczu 2009 roku, które zostały nadrobione i nie wpłynęły ujemnie na całość realizacji.

Zrealizowane w 2009 roku inwestycje w niewielkim stopniu, ze względu na duże ograniczenia, przyczyniły się do poprawy i optymalizacji warunków przechowywania zasobu archiwalnego, jak również do poprawy warunków pracy. Nieznacznie usprawniły proces udostępniania zbiorów archiwalnych i zmniejszyły zaległości w zakresie ich przejmowania.

Aby poprawa była widoczna i odczuwalna konieczne są dużo większe nakłady finansowe. Obecny stan bazy archiwalnej to w większości obiekty zabytkowe nieprzystosowane dla potrzeb archiwów, w złym stanie technicznym, źle wentylowane, zawilgocone i zagrzybione, niewystarczające do realizacji zadań statutowych archiwów.

Realizacja inwestycji w poszczególnych archiwach przedstawia się następująco:

- 1) AP Katowice – zakończono inwestycję polegającą na przebudowie obiektów pokoszarowych na cele archiwalne w Katowicach przy ul. Józefowskiej 104 oraz Oddziałów AP w Gliwicach i Raciborzu;

- 2) AP Kielce – zrealizowano kolejny etap prac związanych z przebudową istniejącego budynku koszarowego na potrzeby Archiwum Państwowego wraz z instalacjami, zlokalizowanego w Kielcach przy ul. Kusocińskiego 51;
- 3) AP Lublin – zakończono inwestycję polegającą na przebudowie budynku Archiwum przy ul. Jezuickiej 13 w Lublinie;
- 4) AP Poznań – zrealizowano kolejny etap inwestycji polegającej na przebudowie siedziby AP w Poznaniu przy ul. 23 Lutego 41/43 oraz siedziby Oddziału AP w Koninie. Uregulowano w całości zobowiązania wynikające z Aktu Notarialnego Rep A 4253/04 z dnia 10 listopada 2004 roku, dotyczące zakupu budynku dla Oddziału AP w Pile przy ul. Generała Kity 5;
- 5) AP Rzeszów – zrealizowano kolejny etap prac związanych z przebudową, dobudową i zmianą sposobu użytkowania przedszkola na siedzibę Oddziału AP w Sanoku przy ul. Sadowej 32;
- 6) AP Siedlce – zakończono inwestycję polegającą na przebudowie budynku Archiwum Państwowego w Siedlcach przy ul. Biskupa Ignacego Świrskiego 2;
- 7) AP Szczecin – zakończono realizację inwestycji polegającej na przebudowie (jednego z czterech) budynków na potrzeby Oddziału AP w Międzyzdrojach oś. Biała Góra oraz zrealizowano kolejny etap prac inwestycji polegającej na przebudowie obiektów AP w Szczecinie przy ul. Świętego Wojciecha 13;
- 8) AP Toruń – zrealizowano kolejny etap przebudowy siedziby AP w Toruniu przy Pl. Rapackiego 4;
- 9) AP Zielona Góra – zrealizowano pierwszy etap inwestycji polegającej na budowie nowej siedziby dla Archiwum Państwowego w Zielonej Górze;
- 10) AP m.st. Warszawy – zrealizowano kolejny etap inwestycji polegających na przebudowie siedziby AP m. st. Warszawy przy ul. Krzywe Koło 7 i 9 oraz ul. Nowomiejskiej 12 i przebudowie budynku Oddziału AP w Otwocku przy ul. Górnej 7 ;
- 11) AAN – zrealizowano kolejny etap przebudowy budynku biurowego i magazynowego przy ul. Hankiewicza 1 w Warszawie.

Wykonanie wydatków inwestycyjnych za 2009 rok wynosi:

- § 6050 - 10 347 984,27 zł
- § 6580 - 3 901 999,60 zł

- w tym rezerwa ogólna § 6050 (wykorzystana w całości) - 1 650 000,00 zł

Wykonanie zakupów inwestycyjnych za 2009 rok wynosi :

- § 6060 - 1 499 998,09 zł.